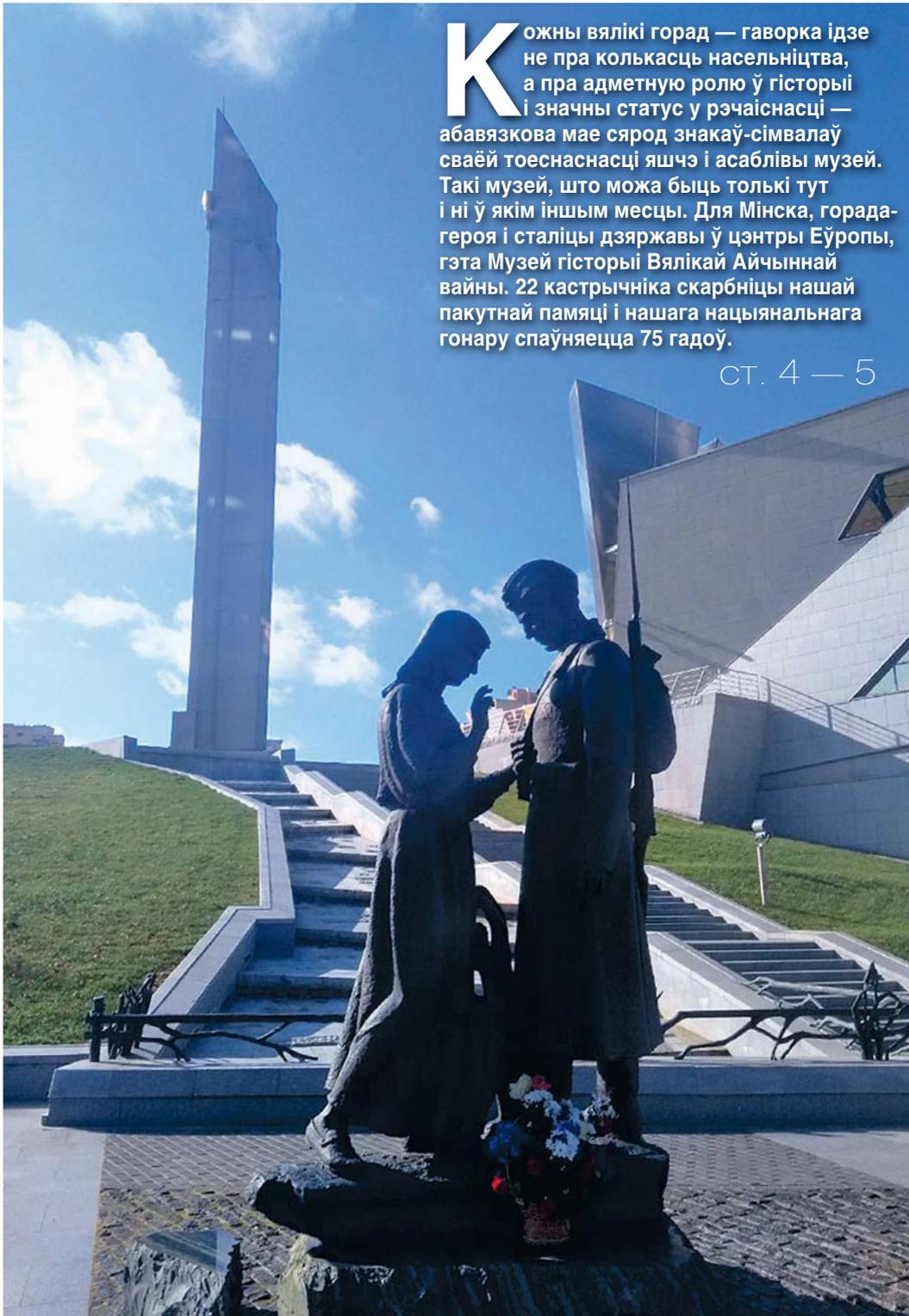

Адзін з лепшых у свеце, або Равеснік вызвалення

1944-2019

Кожны вялікі горад — гаворка ідзе не пра колькасць насельніцтва, а пра адметную ролю ў гісторыі і значны статус у рэчаіснасці — абавязкова мае сярод знакаў-сімвалаў сваёй тоеснасці яшчэ і асаблівы музей. Такі музей, што можа быць толькі тут і ні ў якім іншым месцы. Для Мінска, горада-героя і сталіцы дзяржавы ў цэнтры Еўропы, гэта Музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. 22 кастрычніка скарбніцы нашай пакутнай памяці і нашага нацыянальнага гонару спаўняецца 75 гадоў.

ст. 4 — 5

"К" інфармуе

**"МЫ РАДЫ
ВАС БАЧЫЦЬ!"**

Мінск і Магілёў
гасцінна сустракалі
яркія Дні культуры
Туркменістана

ст. 2

Форум

**"МАЯ БАБУЛЯ
З МАРСА", "ЧЫСТАЕ
МАСТАЦТВА",
"САШЫНА ПЕКЛА"...**

Падрабязны агляд
Нацыянальнага
конкурсу "Лістапад":
ад "цёмных лашадак"
у ігравым кіно —
да фестывальных
хітоў у дакументальным

ст. 7

Гістарыёграф

**ТАЙМНІЦЫ
РОДУ РЭЙТАНАЎ**

Міфы і рэальныя
факты з жыцця
знакавай асобы

ст. 14

“Хошгелдзініз!”, а па-беларуску — “Мы рады вас бачыць!”

Намеснік міністра культуры Туркменістана Нурсахет Шырымаў і міністр культуры Рэспублікі Беларусь Юрый Бондар.

17 кастрычніка ў Мінску адбылося адкрыццё Дзён культуры Туркменістана ў Рэспубліцы Беларусь. Міністр культуры краіны Юрый Бондар і намеснік міністра культуры Туркменістана Нурсахет Шырымаў віталі ўдзельнікаў падзеі на ўрачыстай цырымоніі адкрыцця ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі.

“Няма сумневаў у тым, што Дні культуры Туркменістана, якія адбываюцца зараз у краіне, стануць яшчэ адной яркай старонкай у летапісе духоўнага ўзаемаўзабагачэння нацыянальных культур і нашым агульным унёскам ва ўмацаванне сяброўства паміж краінамі”, — падкрэсліў ролю культурных зносін паміж дзяржавамі ва ўступнай прамове Юрый Бондар.

У гала-канцэрце, што працягнуў праграму веча, прагучалі песні

Падчас гала-канцэрта ў Белдзяржфілармоніі

ў выкананні вядомых артыстаў Туркменістана. На сцэне выступілі: Джамал Сапарова і фальклорная група “Дамачылар”, Атаджан Бердыеў, Газель Авезава, Цяшлі Тулегенаў, Лейлі Акдзірава ды іншыя спевачкі, любімыя на радзіме. Лейлі Акдзірава ў знак пашаны да Беларусі выканала знакамітую кам-

пазіцыю Аляксандры Пахмутавай на словы Мікалая Дабранравава “Белавежская пушча”.

Пазнаёміцца з творами дэкарытыўна-прыкладнага і ювелірнага мастацтва з Дзяржаўнага музея Дзяржаўнага культурнага цэнтру Туркменістана і Туркменскай дзяржаўнай мастацкай школы можна было на выставе ў фае філармоніі. Нацыянальныя касцюмы, музычныя інструменты, цудоўныя дыянавыя вырабы давалі магчымасць дазнацца больш пра адметнасць культурнай спадчыны краіны. Асабліва вабілі вока ў экспазіцыі ювелірных ўпрыгожанняў — гонар туркменскіх майстроў.

Дні культуры Туркменістана ў Рэспубліцы Беларусь уключаліся і мерапрыемствы ў Магілёве 18 кастрычніка, у якіх прынялі ўдзел творчыя дзеячы дзюэк краін, работнікі культуры і мастацтва.

Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Пінск — Культурная сталіца Беларусі — 2019 — працягвае жыць насычаным творчым жыццём, у якім знаходзіцца час і для творчых імпрэзаў, і для знакавых мерапрыемстваў.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ / Фота аўтара

Напрыклад, днямі ансамблю “Пінская шляхта” Пінскага каледжа мастацтваў было прысвоена ганаровае званне “Заслужаны аматарскі калектыў Рэспублікі Беларусь”. Такое рашэнне прыняло Міністэрства культуры краіны, адзначаючы ўклад пінчоў у развіццё беларускай нацыянальнай культуры і папулярнасцю яе традыцый. Акрамя таго, менавіта гэтай восенню Пінск у чарговы раз прымаў Еўрапейскі міжнародны фестываль культуры, які ладзіцца пад эгідай Асацыяцыі абароны інтэлектуальнай уласнасці “Бел-Бренд”, яе партнёраў і пры падтрымцы гарвыканкама.

А 14 кастрычніка ў Пінску быў урачыста адкрыты памятник знаку пагранічникам усіх пакаленняў. Манументальны твор стварыў вядомы мясцовы мастак і скульптар Сяргей Жылевіч. Да слова, яго мастацкія і скульптурныя работы выстаўляюцца на шматлікіх выставах не толькі ў Беларусі, але і далёка за яе межамі — у краінах СНД, Польшчы, Германіі, Іспаніі, ЗША, удзельнічалі ў знакамітым аукцыёне Собіс... А ў самім Пінску кожны можа ўбачыць ягоныя работы, размешчаныя ў цэнтры горада. Напрыклад, найпрот-

Да “Славянскага базару ў Віцебску” яшчэ дзевяць месяцаў, а імёны магчымых канкурсантаў ад нашай краіны стануць вядомымі даволі хутка: у снежня пачнуцца адборачныя туры.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Хто паедзе на “...Базар”?

Пошук будзе весціся па рэгіёнах — у кожнай з абласцей і ў сталіцы. Ужо складзены графік правядзення такіх праслухоўванняў. Рэгіянальныя адборачныя туры пачнуцца 2 снежня з Мінска. А завершацца 13-га ў аграгарадку Мір на Брэстчыне. На гэтым этапе ў кожным

з рэгіёнаў будуць абраны да пяці спевакоў, якіх пазней збяруць на другі тур. Там і высветліцца канчаткова, хто ж паедзе летам у Віцебск, каб прадставіць нашу краіну на адным з самых, бадай, прэстыжных конкурсаў у галіне эстрадных спеваў — на нашым “Славянскім базары”.

А там, дарэчы, спаборнічаюць і дарослыя, і дзеці — і пакуль невядома, які з гэтых двух конкурсаў будзе сёлета больш мацнейшым. Бо дзеці там збіраюцца звычайна такія, што дадуць фору дарослым. Нават па ўзросце гэта хутчэй падлеткі — ад 8-мі да

14-ці гадоў. Ды і дарослыя узростава калідор дастаткова шырокі — ад 18-ці да 31 года на момант заканчэння фестывалю.

Як звычайна, кожны будзе павінен прадставіць па дзве песні. Але разлік на тое, што хтосьці “таласісты” паспее вывучыць іх да снежня і адрозу перамагчы, не спрадуе: на гэты конкурс абіраюцца не пачаткоўцы, а ўжо спрактыкаваныя юныя і маладыя эстраднаыя вакалісты, за плячымі якіх шматлікія канцэртныя выступленні, перамогі на іншых конкурсах і ўдзел у фестывалях.

Агонь лепшага сцэнарэя

15 кастрычніка былі падведзены вынікі рэспубліканскага конкурсу сцэнарэяў фільмаў у гульнявой форме “Мая Беларусь”.

Унамінацыі “Жыццё сучаснай Беларусі” першае месца прызнана за сцэнарыем “Агонь. Поляны пад попелам” кінасцэнарысткі Юліі Ляшко. (Другое і трэцяе месцы ў намінацыі не прысуджаліся). У катэгорыі “Таямніцы чалавечых адносін” адзначаны сцэнарны твор драматурга Мікалая Рудкоўскага “Сынок” (другое месца), і рэжысёра Дзяніса Нупрэічыка “Практычнай псіхалогіі” (трэцяе месца). (Першае — не прысуджалася). Намінацыя “Легенды спорту” засталася без пераможцаў па ўсіх трох ступенях.

Нагадаем, што конкурс сцэнарэяў быў зладжаны Міністэрствам культуры краіны і Нацыянальнай кінастудыяй “Беларусьфільм” з мэтай падтрымкі таленавітых аўтараў. Усяго на трох намінацыях было пададзена 25 заявак.

Калектыў рэдакцыйна-выдавецкай установы “Культура і мастацтва” выказвае глыбокія спачуванні рэдактару аддзела-членаў рэдакцыі часопіса “Мастацтва” Мушынскай Таццяне Міхайлаўне ў сувязі з напактаўшым яе вялікім годам — смерцю маці.

Газета **КУЛЬТУРА** ШТОТЫДНЕВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адказны сакратар — Юрый КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУНЦЭВІЧ, Яўген РАІН; **агульнавыдавецкі рэдакцыя**: Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ, Надзея КУДРЯК, Антон РУДАК, Ілья СВЯТЫН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльны рэдакцыя**: Пётр ВАСІЛЕВІЧ, Алег КЛІМАЎ; **фотакарэспандант** — Сяргей ЖДАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОВАД; **карэктар** — Таццяна ПАШЭНКА. Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.

Дырэктар — СЛАБОДЗІН Ірына Аляксееўна; **першы намеснік дырэктара** — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прыёмная: (017) 334 57 41.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў павералічальна прывітаюць, паўнаасця імя і імя па бацьку, паштарныя завесткі (нумар пашпарта, дату вываду, кім і калі выданы пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэзюмуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.

*Матэрыялы на правах рэкламы. © “Культура”, 2019. Наклад 3560. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісанне ў друку 18.10.2019 ў 16.30. Замова 3494.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларусь” Дам друку”. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Цырымонія адкрыцця манумента.

Знак для ўсіх пакаленняў

Навіны Культурнай сталіцы Беларусі — 2019

на гарадской набярэжнай месціца вядомая скульптура "Уюн", створаная палескім майстрам паводле падання, занатаванага ў Пінску ў свой час яшчэ Уладзіміра Караткевічам.

Акрамя таго, яшчэ да 70-годдзя Перамогі ў аграгарадку Парахонск Пінскага раёна быў усталяваны памятник знаку "Смутак і мужнасць", прысвечаны памяці ўсіх тых, хто загінуў падчас Вялікай Айчыннай вайны. Гэты манумент таксама быў зроблены рукамі пінскага скульптара.

Як раскажаў "К" Сяргей Фёдаравіч, ідэя аб стварэнні мемарыяла зарадзілася ў Пінскім пагрантрадзе. Ініцыятыву падтрымалі кіраўніцтва Дзяржаўнага пагранічнага камітэта, прадстаўнікі ветэранскіх арганізацый

пагранічнай Пінска і Пінскага раёна, мясцовыя жыхары. Менавіта яны і сабралі сродкі на будаўніцтва памятнага знака. Адгукнуліся таксама гарадскія і раённыя прадпрыемствы і арганізацыі.

Мемарыял, над якім Сяргей Жылевіч працаваў прыкладна шэсць месяцаў, усталявалі на скрыжаванні вуліц Брэсцкай і Завальнай. На 12-тонным камені вышыняў у тры метры адлюстраваны вобразы пагранічнай розных пакаленняў: часоў станаўлення беларускай дзяржаўнасці, Вялікай Айчыннай вайны і сённяшніх пакаленняў.

У цырымоніі адкрыцця манумента прынялі ўдзел супрацоўнікі органаў пагранічнай абароны, моладзь, прадстаўнікі грамадскасці і, натуральна, заікаўле-

ныя пінчукі. Таксама на мерапрыемстве прысутнічаў старшыня Дзяржаўнага пагранічнага камітэта Беларусі Анатоль Лапо. — Воіны-пагранічнікі заўсёды надзейна засцерагалі нашу Айчыну, пры неабходнасці першымі ўставалі на шляху ворага, — сказаў Анатоль Лапо. — І ў мірны час, і ў дні ваеннага ліхалецця яны добрасумленна выконвалі ўскладзеныя на іх заданні. Гэтыя якасці ўласцівыя вартавым межаў усіх часоў.

Старшыня Дзяржаўнага пагранічнага камітэта Беларусі звярнуў увагу, што стварэнне мемарыяла — гэта, у першую чаргу, даніна памяці воінам, якія змагаліся ў Вялікай Айчыннай вайне і якія выконвалі інтэрнацыянальны абавязак у Афганістане.

Пасля адкрыцця манументальнага знака прысутныя ўсклаі кветкі да мемарыяла, а таксама ўшанавалі памяць абаронцаў Айчыны хвілінай маўчання.

Арганья "Званы..."

24 кастрычніка ў Полацку ўрачыста адкрыецца XXIV Міжнародны фестываль арганнай музыкі "Званы Сафіі". Паводле традыцыі, яго канцэртны расцягнуты больш як на месяц, а першы з іх адбудзецца яшчэ да афіцыйнага адкрыцця гэтага музычнага форуму.

Надзея БУНЦЭВІЧ

20 кастрычніка публіка зможа паглыбіцца ў традыцыі эпохі Барока, прычым з беларускім адценнем. І не толькі таму, што гэты фестываль праходзіць у Сафійскім саборы, але і таму, што выступаць будуць нашы маладыя, але ўжо знаныя музыканты. Слухачы пачуюць не толь-

кі арганнае выкананне Калінікі Мядзведзевай, але і мяккае, пясчотнае сапра на вядомай опернай салісткі Таццяны Гаўрылавай. А яшчэ — барочную трубу, на якой сыграе Аляксандр Ахрэмка. Барочныя трубы пачалі вырабляць некалькі дзесяцігоддзяў таму, максімальная капіруючы сапраўдныя інструменты даўніны, але ўсё ж з невялікім удаканаленнем, каб пазбавіцца фальшывых нот, уласцівых для тых часоў.

Не проста беларускія, а менавіта полацкія рысы набудзе канцэрт адкрыцця. Бо яго ўдзельнікамі стануць заслужаная артыстка нашай краіны, арганістка Сафійскага сабора Ксенія Пагарэлая (дарэчы, у адным з канцэртаў лістапада яна выступіць з нямецкай выканальніцай на блок-флейце і кларнеце Сюзанай Эр-

хардт), а таксама камерны аркестр "Еўропа-Цэнтр" на чале з Раілем Садыкавым, складзены з выкладчыкаў і студэнтаў музычных навучальных устаноў рэгіёна. Далучыцца да іх і Камерны хор Гомельскай абласной філармоніі пад кіраўніцтвам Алены Сакаловай.

Астатнія канцэртны амаль цалкам аддадзены гасцям — арганістам з Польшчы, Расіі, Францыі, Японіі. Будзе і незвычайнае спалучэнне аргана з саксафонам, і нават дует арганістаў, што сустракаецца даволі рэдка. Афіша фестывалю багатая на цікавосткі. Ё складзена так, каб на самыя адметныя канцэртны можна было без цяжкасці прыехаць з іншых куткоў Беларусі. Што ні кажыце, а гэты фестываль — яшчэ і добры турыстычны праект.

Вяртанне скарбу Берасцейскай Бібліі

10 кастрычніка ў музеі кнігі, што месціцца ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі, адбылося адкрыццё выставы "Выход з ценю: невядомы арыгінал Берасцейскай Бібліі". Прадстаўлены на выставе асобнікі ўнікальнага выдання 1563 года знаходзіцца ў прыватнай калекцыі і ніколі раней не экспанавалася, застаючыся невядомым нават для спецыялістаў.

Антон РУДАК

Уладальнікам асобніка з'яўляецца калекцыянер Сяргей Пуцілін, які паходзіць з Гомеля. Кніга на выставе знаходзіцца пад шклом — часам супрацоўнікі будуць адгортваць яе на найбольш адметных старонках. Але атрымаць уручэнне аб выглядзе старонак Берасцейскай Бібліі можна і з дапамогай размешчанага побач камплекта рэпрадукцый з выявамі гравюр. Таксама на выставе ўнезабаве мусяць вярнуцца з замежнай паездкі асобнікі факсімільнага выдання Берасцейскай Бібліі, аб якім мы пісалі ў адным з мінулых нумароў — яго зможа пагартыць кожны наведнік.

Акрамя галоўнага экспаната, на выставе прадстаўлены яшчэ два рэдкія выданні берасцейскай друкарні, а таксама іншыя кнігі той эпохі, як з тэрыторыі сучаснай Беларусі, так і з Заходняй Еўропы — каб паказаць кантэкст, у якім стваралася і распаўсюджвалася Берасцейская Біблія. Варта адзначыць, што тутэйшыя выданні нічым не саступаюць у якасці заходнеўрапейскім. Таксама на выставе змешчаныя рэчы, звязаныя з родам Радзівілаў, якія даюць уручэнне аб фундаментах выдання і тых часах, у якіх яны жылі і дзейнічалі.

ПАЗНАКІ НА ПАЛЯХ

Асобнік Берасцейскай Бібліі, які можна пабачыць цяпер у музеі кнігі, не зусім поўны — у ім адсутнічаюць пэўныя аркушы, многія старонкі даволі моцна пацярпелі, але тым не менш, акурат гэта і з'яўляецца адной з найбольшых вартасцяў асобніка — кніга не праходзіла рэстаўрацыю, а таму захавала багата адметных рысаў, якія сведчаць аб яе выкарыстанні: паметаў, запісаў на палях і гэтак далей. Парадаксальна, але часта сярод калекцыянераў кошт кнігі ўзрастае, калі яна выглядае "лепей" — таму трэба хіба падзякаваць уласніку, які ўсведамляе каштоўнасць індывідуальных рысаў гэтага асобніка, і не пажадаў набіваць яму цану, калечы кнігу не зусім дарэчнай рэстаўрацыяй.

Кніга налічвае каля паўтэрысячы старонак і важыць каля пяці кілаграмаў. Пераплёт асобніка кардонны, абцягнуты скураю, даволі пашкоджаны, але таксама арыгінальны — праўда, не XVI, а XVIII стагоддзя. Палі кнігі моцна абрэзаныя — гэта таксама сведчыць аб тым, што асобнікам актыўна карысталіся, і таму ўскрайкі старонак абтрапаліся. Таксама часам можна пабачыць на старонках сліды воску. Адна з найважнейшых адметнасцяў экспанаванага асобніка — кніга Псалтыр тут падзеленая паметамі на кафізмы, то-бок раздзелы. Гэта сведчыць аб тым, што канкрэтная гэтая кніга выкарыстоўвалася падчас богаслужэнняў, прычым не пратэстантамі, якія не ўжыва-

юць такога падзелу, а ў праваслаўнай альбо грэка-каталіцкай царкве.

Намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Аляксандр Суша адзначае, што Берасцейская Біблія была для свайго часу выданнем у пэўным сэнсе рэвалюцыйным. Пераклад зроблены з мовы арыгінала, кожная кніга Бібліі тут пачынаецца з анатацыі, тэкст падзелены на вершы, дададзены прадметны ўказальнік і нават ліст чытання па днях года, дзякуючы якому кожны мог чытаць пэўныя мясціны з Бібліі ў належныя дні года без кансультацыі са святаром. Цікава таксама, што ўсе тры першыя пераклады Бібліі з мовы арыгінала на польскую з'явіліся на свет на тэрыторыі сучаснай Беларусі — у Брэсце, Нясвіжы і Лоску.

ГІСТОРЫЯ СТРАТ І ВЯРТАННЯЎ

У свеце на сёння налічваецца каля 130 асобнікаў Берасцейскай Бібліі. Зрэшты, ставіць пытанне аб вяртанні ў Беларусь асобнікаў, якія знаходзіцца за мяжой у дзяржаўных зборах, амаль нерэальна — бо яны трапілі туды альбо легальным шляхам, альбо пры не да канца высветленых абставінах, і давесці, што яны вывезены незаконна, фактычна немагчыма.

З пачатку 2000-х гадоў вяліся размовы і рабіліся захады ў кірунку вывучэння, набывання, алічвання і бібліяграфічнага ўліку ўсіх асобнікаў Берасцейскай Бібліі, якія захаваліся. Ужо больш за дзесяць гадоў у Брэсце ладзяцца канферэнцыі "Берасцейскія кнігазборы", ініцыятарам якіх выступае Брэсцкая абласная бібліятэка імя

Максіма Горкага. Тым не менш, Берасцейская Біблія, хця і з'яўляецца адным з ключавых помнікаў беларускай кніжнай культуры, доўгі час заставалася нявывучанай. У Беларусі з сярэдзіны мінулага стагоддзя не засталася нават ніводнага поўнага асобніка гэтага выдання — апошні асобнік, які захоўваўся ў калевінінскім зборы ў Дзяржынску і быў адтуль перавезены ў Мінскае выданне час у Беларусі дзяржаўны музей, быў страчаны падчас вайны.

Толькі ў 1975 годзе на юбілей бібліятэкі Акадэміі навук БССР быў падараваны асобнік Берасцейскай Бібліі, што захоўваўся ў Вільні. У 2014 годзе фрагмент Бібліі здолела набыць Брэсцкая абласная бібліятэка. І, нарэшце, сёлета яшчэ адзін асобнік быў выкуплены мясцовымі спонсарамі і ўрачыста перададзены Брэсту з рук Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь падчас святкавання тысячагоддзя першай летанічнай гадкі Брэста. У немалой ступені гэта здарылася дзякуючы той заікаўленасці жыхароў Брэста, якую абудзіла, у тым ліку, і леташняя выстава рэпрадукцый Берасцейскай Бібліі ў музеі гісторыі горада, створаная таксама пры ўдзеле Нацыянальнай бібліятэкі. Яшчэ адзін асобнік Берасцейскай Бібліі, акрамя таго, які можна пабачыць на выставе, знаходзіцца ў Беларусі ў прыватнай калекцыі. Цяпер адбываюцца перамовы аб пакупцы для Нацыянальнай бібліятэкі, уласна, таго асобніка, які экспануецца ў музеі кнігі.

Берасцейская Біблія сапраўды пакрысе выходзіць з ценю: як на сімвалічным узроўні, асэнсоўваючыся навукоўцамі і грамадствам — так і літаральна, вяртаючыся даўно забытымі асобнікамі ў грамадскую прастору. Спяшайцеся пабачыць адзін з гэтых унікальных выданняў — выстава працягнецца да 17 лістапада.

Адзін з лепшых у свеце, або Равеснік вызвалення

У верасні 1943 года Бюро ЦК КП(б) Беларусі прыняло пастанову аб стварэнні музея барацьбы супраць акупантаў. А сістэматызаваная праца па збору матэрыялаў і дакументаў, якія потым склалі аснову яго экспазіцыі і фонду, распачалася годам раней. Адчынены быў для наведвальнікаў Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны 22 кастрычніка 1944 года. Мінск яшчэ ляжаў у руінах. Для экспазіцыі тады прыстасавалі адзін з нямногіх ацалелых будынкаў у гістарычнай частцы сталіцы — на плошчы Свабоды. З таго дня прайшло 75 гадоў. За гэты час значна ўзбагаціліся фонды музея, неаднойчы грунтоўна перараблялася экспазіцыя. Музей двойчы змяняў адрас. Але, падкрэслім, што і ў першы, і ў другі раз гэта былі вельмі прэстыжныя кропкі гарадской прасторы — Кастрычніцкая плошча і скрыжаванне двух праспектаў, Пераможцаў і Машэрава. Сёння мы можам канстатаваць, што маем адзін з лепшых у свеце ваенна-гістарычных музеяў. Напярэдадні юбілею наш карэспандэнт сустрэўся з дырэктарам Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны Уладзімірам Сяргеевічам Варапаевым. Змест гутаркі прыведзены ніжэй.

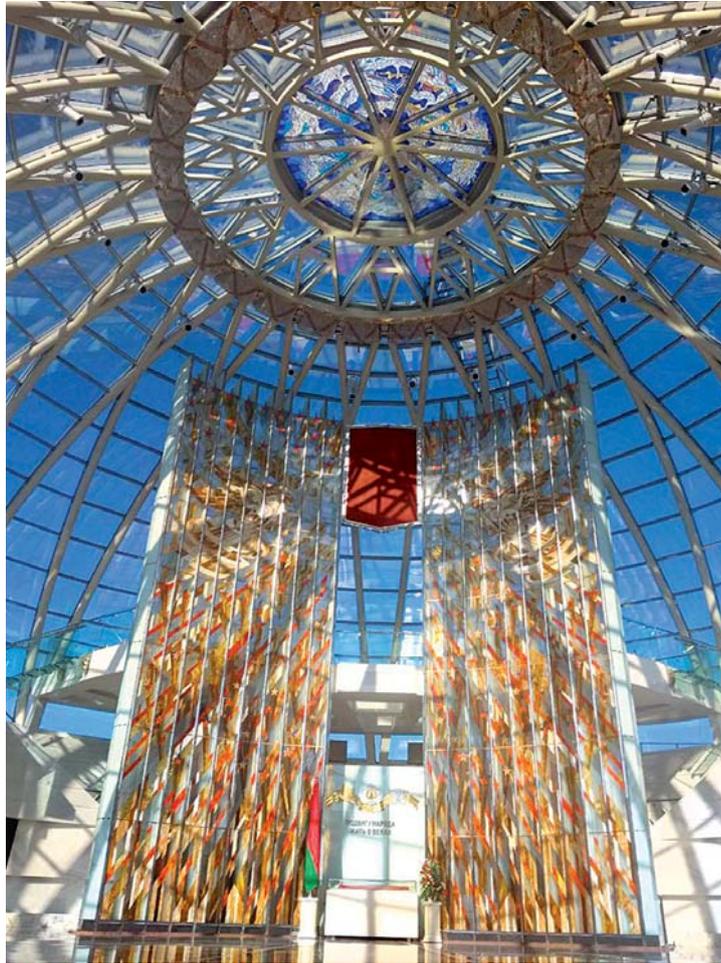
ЧЫМ АДМЕТНЫ ЮБІЛЕЙНЫ ГОД?

Уладзімір Сяргеевіч паведаміў, што да 75-й гадавіны з дня адкрыцця музея, якая супадае з юбілеем вызвалення Беларусі, ужо здзейснены шэраг выставачных праектаў. Так летася адкрылася выстава “Мы ідзем да цябе, Беларусь!”, з 20 чэрвеня бягучага года працуе часова экспазіцыя “Подзвіг у імя вызвалення”, прымеркаваная да 75-годдзя аперацыі “Баграціён”, у якой адлюстраваная героіка і падзеі згаданай аперацыі ў кантэксце Другой сусветнай вайны. Упершыню на аснове выставы была праведзена экскурсійна-канцэртная праграма з такой жа назвай, якая складалася з агляду наведвальнікамі самой выставы і пастаяннай экспазіцыі і, зразумела, з канцэрта.

Юбілею музея прысвечана і выстава “Вяртаючы час”, якая складаецца з больш як 500 музейных прадметаў з ліку тых, што паступілі ў фонды за апошнія пяць гадоў з дня адкрыцця новай музейнай экспазіцыі 2 ліпеня 2014 года.

Сёлета будзе завершана мадэрнізацыя шэрагу тэм у пастаяннай экспазіцыі. Гэта ў прыватнасці “Абарона Брэсцкай крэпасці”, якая аздоблена копіяй вядомай карціны Яўгена Зайцава; “Курская дуга”, дапоўненая прадметамі ваеннай археалогіі, знойдзенымі на месцах баёў пад Курскам і перададзеных музею Курскім універсітэтам; “Фарсіраванне Дняпра”, тут дададзена буйнамаштабная выява і зроблена імітацыя воднай паверхні; “Карныя аперацыі”. Зараз ідзе праца па дапаўненні і ўдасканалванні экспазіцыйнага комплексу “Лагер смерці Трасцянец”, што даася магчымаць наведвальнікам больш выразна ўявіць трагедыю вязняў.

У бягучым годзе супрацоўнікі музея прынялі ўдзел у міжнародных канферэнцыях, прысвечаных 75-годдзю вызвалення Беларусі і Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне. Адбыліся канферэнцыі ў нашай сталіцы, а таксама ў Славеніі і Германіі. Выйшла з друку навукова-папулярнае выданне “Масюкоўшчына. Лёс са-

распядае аб гісторыі музея з моманту яго адкрыцця ў 1944 годзе да перазду ў сучасны будынак у 2014-м.

А ў планах на першую палову наступнага года — стварэнне вялікай перасоўнай экспазіцыі па гісторыі партызанскага руху Беларусі для Музея-запаветніка “Сталінградская бітва” ў рамках падпісанага сёлета пагаднення аб супрацоўніцтве паміж нашым музеем і музеем у Валгаградзе.

Удасканалваецца і дапаўняецца пастаянная экспазіцыя. Асабліва ўвага надаецца запавенню мультымедыяных сістэм змястоўнымі матэрыяламі з музейных фондаў. Закуплена і ўсталёўваецца ў залах некалькі новых інфармацыйных тэрмінальных.

НОВЫ ЧАС — НОВАЯ ЭКСПАЗІЦЫЯ

Спадар Варапаеў нагадвае, што на працягу ўсёй сваёй гісторыі музей быў і сёння застаецца важнейшым інстытутам грамадскай памяці пра подзвіг беларускага народа і іншых народаў Савецкага Саюза ў барацьбе з фашызмам, служыць справе выхавання патрыятызму, выконвае высокую гуманістычную місію.

У розныя перыяды пастаяннай гісторыі канцэпцыя экспазіцыі музея адпавядала патрабаванням свайго часу. Так, напрыканцы 1940-х і ў 1950-я гады ў аснову была пакладзена, найперш, ідэя паказу жахаў акупацыі і гора, якое прынес фашызм. Канцэптуальную аснову экспазіцыі складалі дакументы і экспанаты, якія з падкрэсленым натуралізмам адлюстроўвалі акупацыйны перыяд, а таксама матэрыялы пра гераічную барацьбу народных мас і франтавікоў.

У вецкіх ваеннапалонных”. У кнізе на падставе музейных матэрыялаў распавядаецца пра буйнейшы фашысцкі лагер з шэрагу падобных. У ім загінула 80 тысяч чалавек.

Рыхтуецца да выдання кніга пра лагер для грамадзянскага насельніцтва ў Азарычах.

Апошнім часам рэалізаваны шэраг выставачных праектаў. Гэта “Азарычы: трагедыя мірнага насельніцтва Беларусі”, “Аляксандр Пячэрскі — сімвал супраціўлення фашызму”, “Беларусь — Іспанія. Сяброўства, народжанае ў баях”, “Мінскае гета. Людзі і лёсы”. Да юбілею музея створана выстава “Між мінулым і будучым”, якая

1960 — 1980-я гады былі складаным перыядам “халоднай вайны”, што і знайшло сваё адлюстраванне ў тагачаснай экспазіцыі. Канцэптуальнай ідэяй і мастом паміж перыядам вайны і паўсядзённасцю была барацьба за мір і, адпаведна, праслаўленне подзвігу савецкага народа, які прынес мір планеце, вырагаванне сусветнаму цывілізацыі. У экспазіцыі, што адкрылася ў 1967 годзе, была значна пашырана франтавая тэматыка. У ёй акцэнтавалася ўвага на палкаводцаў і ваеначальнікаў, часта з аднолькавым наборам экспанатаў: узнагароды, кіцель, шапка, планшэт, бінокль, у меншай ступені — на малодшых камандзіраў, яшчэ радзей — на радавых. Былі захаваны і ўзмоцне-

най беларускай гістарычнай навукі і найноўшай айчынай гістарыяграфіі, так і тэндэнцыі музеязнаўства ўвогуле.

Немагчыма ўявіць экспазіцыю сучаснага музея без тэхнічнай палтрымкі. Таму яго залы насычаны разнастайнымі аўдыя- і відэасродкамі для дэманстрацыі галасоў, шумоў, музыкі, відэаматэрыялаў, выяў сапраўдных дакументаў і даведчаных матэрыялаў.

няы тэмы, якія адлюстроўваюць акупашыны рэжым і партызанскі рух. У той час ідэалагічная накіраванасць выяўлялася найперш у адлюстраванні ролі камуністаў у арганізацыі партызанскіх атрадаў і ў паказе баявых дзеянняў. Тады былі створаны ў экспазіцыі і захаваліся да сённяшняга часу буйныя комплексы з паказам ролі партыйных і камсамольскіх арганізацый — ад пярвічных да цэнтральных. Пры гэтым недастаткова ўвагі надавалася беспартыйным удзельнікам вайны. Іх унёсак у перамогу быў адлюстраваны ў экспазіцыі фрагментарна. Роля вайскоўцаў, што аказаліся ў 1941 годзе ў акружэнні і сталі арганізатарамі і кіраўнікамі партызанскага руху, практычна замоўчвалася, таксама як і ўдзел у гэтым руху мясцовага насельніцтва. Ад згаданага дыспрапорцыі часткова пазбавіліся пры абнаўленні экспазіцыі ў 1980-я гады і пры рэканструкцыі залаў першага паверха ў 1996 — 2005 гадах.

Другая палова 1980-х — першая палова 1990-х — час, калі грамадства зрабілася больш адкрытым, здабыткам галаснасці сталі раней невядомыя дакументы, што і знайшло адлюстраванне ў экспазіцыі музея. Яна пазбавілася спрощанага, чорна-белага адлюстравання падзей, з'явілася магчымасць паказаць вайну шматгранна, у адценнях і колерах. У экспазіцыі з'явілася інфармацыя аб праціўніку — змешчаны фатадакументальныя матэрыялы, перададзеныя германскім бокам у 1990-я гады, і матэрыялы саюзных нацый па антыгітлераўскай кааліцыі. Больш увагі было нададзена беларускаму матэрыялу: пашырана экспазіцыйная плошча для размяшчэння тэмы "Абарончыя баі на тэрыторыі Беларусі летам 1941 года".

Разам з тым, гэты час запомніўся патокам фальсіфікацый у друку і электронных СМІ ў адносінах да канкрэтных гістарычных асоб, падзей, увогуле хады вайны і яе вынікаў. У гэтых умовах музей у сваёй рабоце захаваў патрыятычны кірунак і вернасць праўдзе гісторыі.

Змены ў пабудове новай экспазіцыі ў будынку на перспекце Пераможцаў супалі з агульнай тэндэнцыяй змен у грамадстве. З 1944 года, гэта значыць — з моманту стварэння Беларуска-

У інтэр'ерах музея.

ЦІ БУДЗЕ МУЗЕЙ ПАШЫРАЦА?

Наша гаворка датычыла і перспектывы стварэння новых філіялаў музея. Сёння філіяламі з'яўляюцца ваенна-гістарычны комплекс "Мінскі ўкрэпраён" і мемарыял у гонар воінаў-інтэрнацыяналістаў побач з Траецкім прадмесцем. Між тым, на тэрыторыі нашай краіны ёсць нямола аб'ектаў, якія з'яўляюцца матэрыяльным сведчаннем пакут і подзвігу народа ў гады Вялікай Айчынай. У шэраг выпадкаў мясцовыя актывісты хацелі б, каб

сталіны музей узяў гэтыя аб'екты пад сваё крыло. На гэта спадар Варапаеў адказаў, што афіцыйна да музея з такой просьбай ніхто не звяртаўся. Будучы звароты — будзе і прадметнай размова. У любым выпадку кіраўніцтва музея можа аказаць актывістам у рэгіёнах метадычную і арганізацыйную дапамогу ў справе ўшанавання памяці абаронцаў Айчыны.

Было пытанне пра стан і лёс мастацкай калекцыі музея, у якой прадстаўлены творы, на якіх выхавалася не адно пакаленне патрыстаў. Ці рэальна музею мець у дадатак да існуючай экспазіцыі яшчэ і ўласную мастацкую галерэю?

Згаданыя творы можна пабачыць на зменных вы-

часовай экспазіцыі выстаўляецца жывапісны цыкл Міхала Савіцкага "Лічыбы на сэрцы". Па магчымасці ўключаем творы мастацтва ў іншыя выставы. Не будзе выключэннем і часовае экспазіцыі "Вяртаючы час", адкрыццё якой адбудзецца 22 кастрычніка а 12-й гадзіне".

КОЛА СУПРАЦОЎНІЦВА

На далжны момант Беларускаму дзяржаўным музею гісторыі Вялікай Айчынай вайны заключаны дамовы пра ўзаемнае супрацоўніцтва з музеямі Расіі — Цэнтральным музеем Вялікай Айчынай вайны 1941 — 1945 (Музеем Перамогі), Северадзвінскім гарадскім краязнаўчым музеем, Цэнтральным Ваенна-марскім музеем, Музеем гісторыі паловных сіл Расіі імя Аляксандра Марыньска, Ваенна-гістарычным музеем

вайны кітайскага народа. Сёлета аб намеры супрацоўнічаць выказаўся Мемарыяльны музей палеглых герояў Юхатай горада Нанкіна. У рамках супрацоўніцтва праводзіцца абмен выставамі, камандзіроўкі супрацоўнікаў для ўдзелу ў міжнародных канферэнцыях, семінарах, круглых сталах. Да прыкладу, сумесна з Музеем Перамогі наш музей бярэ ўдзел у маштабным федэральным праекце "Тэрыторыя Перамогі". У наступным годзе плануецца ажыццявіць абмен выставамі з Музеем-запаведнікам "Сталінградская бітва". Сталінградскі музей з'яўляецца сярбам арганізацыі, што аб'ядноўвае ваенна-гістарычныя музеі. Ён уваходзіць у склад Таварыства "Музей Берлін-Карлхорст", а з 2015 года з'яўляецца саўтваральнікам Міжнароднай Асацыяцыі музеяў Другой сусветнай вайны, створанай у Пекіне. Летась музей падпісаў Мемарандум аб ўваходжанні ў Міжнародны камітэт гісторыі Другой сусветнай вайны пры Музеі Перамогі.

Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчынай вайны прымаў калег з Брытаніі. Ім быў цікавы наш досвед стварэння пастаяннай экспазіцыі. А сёлета па запрашэнні англічан ужо група супрацоўнікаў беларускага музея наведвала Імперскі ваенны музей у Лондане. Таксама наладжана супрацоўніцтва з нямецкім музеем "Зеэлаўскія вышыні", ужо згаданым германа-расійскім музеем "Берлін-Карлхорст", музеем "Славацкае нацыянальнае паўстанне".

МУЗЕЙ ЯК ТЭРЫТОРЫЯ МАСТАЦТВА

Наша апошняе пытанне Уладзіміру Сяргеевічу гучала так:

"Да таго як узначаліць музей вы кіравалі гадоўным ансамблем нашай арміі. Як папярэдняя работа адбываецца на сённяшні дзень? Маеце намер надаць музею функцыі канцэртнай ці тэатральнай прасторы?"

— Больш пятнаццаці гадоў я кіраваў Заслужаным калектывам "Акадэмічны ансамбль песні і танца Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь", дзе цэнтральнае месца ў маёй творчасці адводзілася тэме Вялікай Айчынай вайны, — кажа спадар Варапаеў. — Мая сённяшняя праца — працяг гэтай творчасці. Маю вялікае жаданне кожны год ладзіць на базе музея фестываль патрыятычнай песні, дзе побач з дарослымі будучы удзельнічаць і дзеці. Над гэтай ідэяй мы зараз працуем.

Падрыхтаваў
Пётра ВАСІЛЕЦЬКІ
Фота аўтара

ставах, — адказаў дырэктар музея. "Некаторыя з іх — каршыны, скульптурныя партреты, графіку, можна пабачыць і ў пастаяннай экспазіцыі. Усе творы выстаўляць немагчыма. Аднаго толькі жывапісу ў нас звыш п'яцісот адзінак захоўвання. Пытанне стварэння пры музей мастацкай галерэі не разглядалася. Пад такі праект няма свабодных плошчаў. Але штогод у рамках

артылерыі, інжынерных войск і войск сувязі, Мемарыяльным музеем абароны і блакады Ленінграда, Музеем-запаведнікам "Прахоўскае поле", Музеем-запаведнікам "Сталінградская бітва" і іншымі. Наш музей цесна супрацоўнічае з музеямі Кітайскай Народнай Рэспублікі. Гэта Мемарыяльны музей памяці хваяр Нанкінскай разні і Мемарыяльны музей антыяпонскай

На здымку: Аляксандра Маркава на цырымоніі ўзнагароджання.

Якая верагоднасць сустрэчы беларускіх рэжысёра і кінааглядальніка на замежным кінафестывалі? Шчыра кажучы, мінімальная. Уся справа ў тым, што нашы медыя не занадта цікавяцца поспехамі айчынных кінематаграфістаў. Але міжнароднаму кінафоруму ў Батумі нечакана атрымалася пераадолець гэты бар'ер — тут я сустрэў рэжысёра Аляксандру Маркаву. Яна прывезла ў Аджарыю стужку “Надзея”, змантаваную нядаўна на студыі “Летапіс”, і атрымала за яе спецыяльную адзнаку журы конкурсу кароткаметражнага кіно. Перад цырымоніяй узнагароджання мы абмеркавалі з пачынаючай дакументалісткай працу над яе карцінай, феномен духаўздымнага кіно і маніпулятыўнасць падобных гісторый.

Гештальт-тэрапія праз кінасповедзь

— Мы з табай зараз знаходзімся на BIAFF — фестывалі, у конкурсе якога ты ўдзельнічала ў мінулым годзе з фільмам “Ціхая вуліца” аб зносе прыватнай забудовы. Лічыш гэта простым супадзеннем ці знакам, што кар'ера паспяхова развіваецца?

— Я здзівілася, патрапіўшы сюды другі раз запар. Калі дасылала фільм, абсалютна не спадзявалася на тое, што трапіло сюды зноў. У рэжысёраў ёсць правіла — калі аднойчы пачынаюць на фестывалі, старэйся адсылаць туды свае фільмы і надалей. Калі пашанцуе, цябе могуць узняць у праграму праз два — тры гады. У мяне так было з “Лістападам” і шэрагам расійскіх кінафорумаў. А з Батумі перапынку не здарылася, і я была прыемна здзіўленая, гэта можна расцаніць як камплімент.

— Твой новы фільм “Надзея” — гэта агтымістычны погляд цяжкахворай жанчыны на сваё жыццё. Геранія знаходзіць у сабе сілы змагацца з абставінамі: з уласнай анкалогіяй і аўтызмам сына. Як ты ставішся да такога ўмоўнага жанру, як “духаўздымнае кіно”?

— Здымаць на такую тэму цяжка. Хацелася, каб фільм атрымаўся жыццёсцвярдзальным, калі ўжо закрунута такая тэма. Я ставіла сабе задачу зняць менавіта такую карціну таму, што ўразілася жыццёвай сіле Надзеі, яе сітуацыі. Да гэтага ў мяне выйшаў фільм пра дзяцей з асаблівасцямі развіцця “Інклюзія”, у якім я “шапочно” сутыкнулася з тэмай аўтызму. А тут атрымалася сутыкненне двух праблем — у дзіцяці палобнае расстройство, а ў самай гераніі анкалогія 4-й ступені. Мая сям'я таксама перажыла наступствы гэтай хваробы — у мяне бацька памёр ад раку. Не па чутках ведаю, што такое чацвёртая ступень анкалогіі — аперацыі, хіміятэрапія. І я здзівілася, як Надзя змагаецца: не проста чапляецца за жыццё, а адымае сабе сям'і, дапамагае іншым людзям. Я

здзівілася, што яна настолькі моцная духам.

— Гісторыя сапраўды атрымалася неардынарнай — дзе ты адшукала сваю геранію? І як з ёй працавала?

— Для мяне яна таксама неардынарная. А дапамог на яе выйсці выпадак — прапанавалі ўключыць гісторыю Надзеі, калі я заканчвала мантаж “Інклюзіі”. Тэмы былі сутучнымі, але я ад гэтай ідэі адмовілася — фільм ужо быў гатовы, і чацвёртая гісторыя там, на мой погляд, здавалася залішняй. Але з'ездзіла да гераніі, пагутарыла з ёй і зразумела, што хачу здымаць асобнае кіно.

Раней думала, што пытанні смерці больш не крану, якое ўсплывала ў маім дыплومه “Апошняя дата”. І тэма анкалогіі хвалявала, я хацела зняць пра гэта фільм, каб закрыць уласны гештальт. Але не змагла гэта зрабіць, увесь час часосці баляся. Праца над “Надзеяй” дапамагла мне на псіхатэрапеўтычным узроўні — знялася частка асаблівых унутраных бар'ераў, знік унутраны страх дзіцячых хоспісаў, анкалогіі.

— Табе лёгка даюцца абмеркаванні смерці з героямі?

— Наўпрост я такія пытанні ніколі не задаю. І ў “Надзеі” паставілася гэтак жа чынам — геранія сама ўсё распавяла, для яе сыход з жыцця інтымная рэч. І я з ёй згодна. Асобна тэму смерці я не збіралася разглядаць, але было зразумела, што яе трэба закрануць. Мы ўсе смартоўныя, як Булгакаў пісаў, але не ўсе разумеюць, што ты смартоўны раптоўна. Чалавек можа патрапіць у аварыю, у катастрофу. Гэта часам страшней, у тым ліку для блізкіх, чым доўгая хвароба. Было важна паказаць жыццёвыя сілы чалавек, як геранія пераадоляе перашкоды і змагаецца.

— Калі б гэтая гісторыя прагучала ў гульнівым кіно, яе хутчэй за ўсё б абвінавачвалі ў маніпулятыўнасці. Хоць фільм і дакументальны, не

для пераймання, ролевыя мадэлі, накітаваныя Надзеі, якія хочучь чымсьці займацца, нягледзячы на свой дыягназ. І не для сябе, а для іншых людзей. Так што калі фільм пад'аўся вам жыццёсцвярдзальным, значыць я справілася са сваёй задачай.

— Я заўважыў, што ў беларускай дакументалістыцы апошніх гадоў усё часцей пачалі з'яўляцца фільмы, дзе распавядаюцца гісторыі дзяцей з псіхічнымі і фізіялагічнымі праблемамі. Як ты тлумачыш узростную ўвагу да гэтай тэмы? Чым яна абумоўлена?

— Мабыць, з паляпшэннем медыцынскай дыягностыкі. Раней такога дыягназу, як аўтызм, не было. Псіхалагічныя расстройствы класіфікавалі інакш. Да таго ж, ніхто ж не ведае дагэтуль, з чым звязана гэта праблема і якая яна з'яўляецца, на што ўплывае. І чым абумоўлена ўспышка: больш дакладнай дыягностыкай або дзяцей з падобным парушэннем сапраўды стала нараджацца больш? Я пыталася і кансультавалася ў спецыялістаў падчас здымак, ніхто да-

не ўсё роўна, што ён робіць, заўсёды незадаволены вынікам. Асабліва цяпер, праз некаторы час, усе мае памылкі вельмі добра бачныя. І я разумею, што б змяніла і чаго дадала новага. Але на гэтым этапе было зроблена ўсё, што магчыма ў дадзеных умовах здымак. Я не сядыст і не маньяк, і не буду мучаць героя працай, калі яму нядабра. Яму будзе проста ні да мяне, ні да здымак. Бо фільм не пра тое, як геранія дрэнна, не пра хваробу і яе сімптомы. Гэта гісторыя, якая чалавек знайшоў шлях дапамагчы асяродку і змагацца з праблемамі.

— “Надзея” — другі фільм, зняты табай на “Летапісы” за бюджэтны кошт. Яшчэ два ты зрабіла самастойна. Ты сябе лічыш “дзяржаўным” або незалежным аўтарам?

— Проста творчым чалавекам. У мяне быў досвед невялікага прыватнага бізнесу, і за гэты час я сфармавалася як чалавек з прыватнай ініцыятывай. І, напэўна, з-за гэтага зручней усё-такі працаваць над карцінамі маленькай камандай, невялікім прадакшанам, супрацоўнічаць з прыватнымі кампаніямі або дзейнічаць цалкам самастойна. Увогуле, рабіць фільмы незалежна. Але важна было пасля заканчэння Акадэміі мастацтваў паспрабаваць сябе ў вялікай вытворчасці. Усё залежыць ад канкрэтнай сітуацыі і творчых задач. Урэшце, рэжысёр ён і ў Афрыцы рэжысёр. Якая розніца, дзе і на каго ён працуе? Калі чалавек прафесіянал, развіваецца ў сваёй справе, ён здымае фільм і ў прыватніка, і на дзяржаўнай студыі. Проста працэс вытворчасці будзе розны, а гэта ўжо зусім іншыя пытанні і тэмы.

— Пры гэтым частка маладых аўтараў, тая ж Улада Сянькова, не могуць наладзіць кантакты з “Беларусьфільмам”. А ты ўжо зрабіла там цэлых дзве карціны.

— Проста для мяне гэта не першая дзяржаўная праца, і я, напэўна, больш цяглівы чалавек. Ведала, чаго чакаць у некаторых момантах. І было разуменне, што важна дарабіць справу да канца, нягледзячы ні на што.

— Твой папярэдні праект “Інклюзія” беларуская кінапрэса сустрэла халаднавата, крытыкуючы за залішні тэлевізійны фармат, якога дакументалістам лепш пазбягаць. Ты згодная з такой ацэнкай? І як рэагуеш на адкрытую крытыку ў адрас свайго кіно?

— Вядома, мне цікавая любая зваротная сувязь. Я чалавек такой прароды, якім пернік небяспечны. Больш стымулюе пуга. І трэба падзяляць крытыку і крытыканства. Крытык адрознуе шукае заганя, а потым прапануе рашэнне праблемы. Ён як доктар — ставіць дыягназ і прапануе лекі. А крытыкан проста ўсё мажа чорнай фарбай. Я ўжо навучылася падзяляць людзей на гэтыя дзве групы.

— Тады апошняе пытанне — ці кахаш ты, што атрымаеш узнагароду ў гэты раз і наколькі гэта важна для цябе?

— Калі рэжысёр-пачатковец едзе на фестывалі, ён адчувае мандраж — верыць, што яму нешта дадуць, хваляецца. А больш-менш дасведчанаму фестывальчыку куды важней абмен вопытам, кантактамі і пазыўным імпульсам. Удзель у фестывалі — як вучоба, але толькі сіцснутая ў часе. Узварушэнне і для мазгоў, і для творчасці. Цябе зараджаюць энергіяй, ідэямі, і ты працягваеш працаваць.

Тарас ТАРНАЦКІ

Постар да фільма “Надзея”.

Кінакадр з карціны.

было боязі, што цябе абвінавачаць у чым-небудзь падобным?

— Мне прад'явілі падобныя прэтэнзіі. Пры здымках фільма на студыі “Беларусьфільм” праслізгвала, што мы скарысталіся сітуацыяй. Што ж, кожны чалавек мае права на сваё меркаванне, але я з ім не згодна. Што значыць “карыстаецца сітуацыяй”? Я ж не гвалтоўна здымала чалавек. І ёсць шмат сям'яў, накітаваныя Надзеяй, якім патрэбна маральная падтрымка ў пэўнай сітуацыі.

Справа ў тым, што калі чалавек ставіць дыягназ, то ён сам і яго сям'я аказваюцца не гатовыя да яго. Узнікае вельмі цяжкі момант прыняцця. Большасць лічыць, што гэта прысуд. І ты не ведаеш, як з хворым далей мець зносіны, чым яму дапамагчы. Гэта вельмі цяжка. Таму патрэбны прыклады

кладна не ведае чаму. Падобная сітуацыя і з ракавымі захворваннямі. Атрымліваецца, колькасць падобных выпадкаў расце, а інфармацыі пра гэта паступае мала. І бацькі, калі з'яўляецца такое дзіця, не ведаюць куды бегчы, што рабіць і як сябе паводзіць. Таму фільмы на гэтую тэму патрэбныя, і людзі іх робяць. Не толькі для бацькоў, але і для астатніх людзей, якім пашанцавала не сутыкнуцца з гэтай праблемай.

— Я твой фільм ужо паспеў паглядзець двойчы, і мне здаецца, што праблема, з якой сутыкаецца Надзея, у цябе раскрытыя недастаткова поўна. Ты сама задаволеная атрыманым вынікам?

— Безумоўна, я хацела зрабіць гісторыю сваёй гераніі глыбей. Любы нармальны рэжысёр, якому

1 лістапада распахнаецца Мінскі міжнародны кінафестываль. Самы час зазірнуць у афішы, каб разабрацца з тым, куды пайсці. Ад дакументальнага блокбастэра "Акварэль" Віктара Касакоўскага — да фільма-адкрыцця апошніх кінафорумаў "А потым мы танцавалі" Левана Акіна. Вытанчаных прапаноў на 26-м "Лістападзе" болей чым дастаткова. І не варта забывацца на беларускае кіно, што звычайна трапляе ў дзень фестывальных сенсацый. Чым цікавы сёлета Нацыянальны конкурс? У бягучым аглядзе прааналізуем расстаноўку сіл на галоўнай пляцоўцы для аічынных кінематаграфістаў.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

"Сашына пекла" Мікіты Лаўрэцкага.

Summa Андрэя Куцілы.

"Мая бабуля з Марса", "Чыстае мастацтва", "Сашына пекла"...

Ды іншыя цікавосткі Нацыянальнага конкурсу "Лістапада"

"1986" Лотара Херцага.

"Прыгажун і пачвара" Наталлі Дарвінай.

ДАКУМЕНТАЛЬНАЕ КІНО

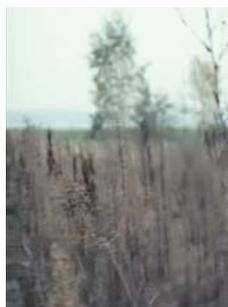
Самая моцная частка беларускай праграмы. У ёй і нашумелая Summa Андрэя Куцілы, прызнаная лепшым фільмам на самым вядомым фестывалі дакументальнага кіно IDFA у Амстэрдаме, і не безвядомая "Перазімаваць" Евы-Кашырыны Махавай, і "Вялікае падарожжа князя Мікалая Хрыстафора Радзівіла Сіроткі" Юрыя Цімафеева, стужка-трылер, што распавядае пра ўнікальную крышту Радзівілаў у Нявіжы. Але таксама сёлета выйдзе да гледача "Мая бабуля з Марса" Аляксандра Міхалковіча — фільм, што ўжо мае фестывальны шлейф, але які трохі затрымаўся на шляху да "Лістапада". У цэнтры гісторыі — бабуля рэжысёра, што жыве ў Федасіі: пасля палітычных узварушчэнняў яна са складанасцю можа адшукаць сваё месца на мапе. Дабрацца да бабুলі дзесяць і ўнукам праблематычна. Фільм — поўны гумару, цеплыні і трапных назіранняў — сярод цікавостак конкурсу.

Навінка гэтага года — "Чыстае мастацтва" Максіма Шведа. Стужка, за нараджэннем якой мы маглі назіраць яшчэ з п'ятчынага ідэі на "Лістападзе — 2016", атрымала нарэшце бліскучае ўвасабленне. Прысвечана карціна такой шматслойнай тэме як урбаністыка, гарадская прастора. Ужо сталі пагалоскай у Мінску шматколеравыя простакутнікі на сценах дамоў, што з'яўляюцца на месцы рознага кшталту подпісаў. Рэжы-

сёр, абіраючы шлях роздму, пераасэнсавання гэтай "творчасці", тонкага гумару, прапануе разабрацца, што стаіць за ўсім вядомым культам чысціні беларусаў. Героямі "Чыстага мастацтва" становяцца работніцы ЖЭСу, мастак Захар Кудзін і жыхары Мінска, што імпульсёўна рэагуюць на перформанс-працу абстракцыяніста. Вядома, тут будзе і прывітанне Малевічу, супэрматыстам, але ўсё павернецца зусім не тым бокам, якім вы чакаеце.

Яшчэ ў праграме — сімпатычны фільм Вольгі Абрамчык "Трэнер", галоўны герой якога — трэнер футбольнай каманды невідучых ігракоў з Вішэбска. Постаць адмыслоўца з такой рэдкай прафесіяй настолькі абаяльная, што сачыць за ім хочацца пастаянна. Ды варта адзначыць, што спорт у карціне ўсё роўна застаецца спортам, ды з вылікай цікавасцю хочацца ўнікаць у асаблівасці падрыхтоўкі такой каманды.

Дасціпная стужка пра асабістыя стасункі Вольгі Абрамчык — "Гульня ў класікі". Наталля Жамойдзік даследуе працэдуру ўсынаўлення ў Беларусі ў сваёй карціне "Адна сям'я". І цалкам нечаканым канкурсант — "Хронікі ртутці" Сашы Кулак і Бена Гезе. Фільм, зроблены цалкам на тэрыторыі ЗША нашай суайчынніцай у супрацы з амерыканскім аўтарам, распавядае пра двух жыхароў закінутага гарадка. Аніякіх прывязак да нашай тэрыторыі, ды, тым не менш... Фільм гэты — больш пра людзей, чым пра мясцовасць. Напа-

"Возера радасці" Андрэя Палуяна.

чатку дзіўнаватыя і чужыя, напрыканцы стужкі героі раскрываюцца як адметныя і прывабныя асобы. Такі нечаканы трып у закінутае мястэчка, знайсці паралелі з якім можна і ў нашай краіне. Варта дадаць, што "Хронікі ртутці" ўмоўна распачала дыскусію пра тое, што можна лічыць нацыянальным фільмам. Хто і што ў творы мусіць быць беларускімі — аўтар, тэрыторыя, каманда? Больш востра гэта пытанне ўзніслося падчас абвешчання ігравой часткі Нацыянальнага конкурсу.

ІГРАВое КІНО

"1986" — так называецца карціна рэжысёра з Германіі Лотара Херцага, знятая цалкам у Беларусі ў супрацы з аічыннымі кінематаграфістамі. З аднаго боку — галоўны апавядальнік не мае дачынення да нашай культуры, з іншага — кінатвор, па словах праграмнага дырэктара "Лістапада" Ігара Сукманава, пазбавлены прыкрага "замежнага акцэнта" і дэманструе тактоўнае стаўленне да нашага асяродка. Дадаткам са свайго боку выдатную акцёрскую

гульню галоўнай актрысы, спакойную інтанацыю і шчырую спробу разабрацца ў нашай пакутлівай неўраўнаважанасці. Якім чынам можна вымераць нацыянальны дух, свядомасць кінакарціны — актуальная дyleма для кіно, якое ў міжнароднай практыцы, як правіла, ствараецца ў кааперацыі.

Сумеснай вытворчасці ў ігравой праграме і стужка Андрэя Палуяна "Возера радасці" па матывах аднайменнай апавесці Віктара Марціновіча. Таксама адрэньце ўсё свае чаканні і ідзіце — нават пры ўсіх сваіх дзіўнасцях фільм западзе вам у душу.

"Старыя знаёмыя" ў праграме — "Пляж / Лес / Тамбура" Кірліла Галіцкага і Святланы Казлоўскай. І асобным блокам — кінатворы прадстаўніка мамблора Мікіты Лаўрэцкага і сёўдалакументальнага кіно Юліі Шатун — эма-хорар "Сашына пекла" і фільм-настрой "Апошні дзень гэтага лета". У першым выпадку — магія VHS-выявы (нагадаю, што "Сашына пекла" зняты на плёнку відэакасет),

цудоўны саўндтрэк і мутацыя жанраў, калі азначэнне "хорар" хутчэй раскрывае стан душы, чым выдзе да крывавых зайбівстваў. І — на супрацьлеглым баку — лёгкая, атмасферная замалеўка Юліі Шатун, што прысвечана пражыванню апошняга летняга дня. Сюжэту амаль няма, але хвалявацца не варта — гэта цудоўны шпашыр па летнім Мінску падлетка, які нікуды не спяшаецца, пазбавіць вас ад вострага сплуні і непатрэбных думак. Да ўсяго, гэта кіно, што дэманструе сучаснае мысленне і творчую разнаволаннасць у добрым сэнсе — і менавіта гэтыя творы дадаюць канцэптуальнасці ўсёй ігравой праграме Нацыянальнага конкурсу.

Прынамсі, варта адзначыць і стужкі, што будуць паказаныя ў пазаконкурснай падборцы. Гэта "Рыба дзён маіх" Андрэя Крывецкага і Дзмітрыя Рачкоўскага, "На парозе маўчання" Кірлыла Ярохіна, "Анічога" Юліі Дублеўскай і "Пастка" Дар'і Юркевіч. "ІІ" Улады Сяньковай, прэм'ера якой толькі на днях адбылася на Варшаў-

скім кінафестывалі, будзе прэзентавана 4 лістапада ў кінатэатры "Піянер".

Анімацыя

Яшчэ падчас прэс-канферэнцыі каардынатар Нацыянальнага конкурсу Мікалай Лаўрэнюк адзначыў, што анімацыйная секцыя — самая праблемная сярод беларускай праграмы. Заяўкі ад аніматараў дасяляюцца зусім не ў той колькасці, што ад рэжысёраў ігравога і дакументальнага кіно, і гэта тэндэнцыя кажа, з аднаго боку, пра невялікую колькасць анімацыйных фільмаў, што ствараюцца ў нашым асяродку, з іншага, што аніматары самі даволі спакойна ставяцца да фестывалю і яго магчымасцяў. А дарэмна.

Тым не менш, сёлета ў анімацыйным блоку шэсць стужак. Беларускамоўная казка "Паданне пра гуслі" Таццяны Кубліцкай, фантазія пра каханне італьянскага паэта і яго каханай "Дантэ. Баатрычэ" Ірыны Калозковай, асветніцкі трылер Алены Пяткевіч пра Францыска Скарыну "Магістр вольных мастацтваў". Ды яшчэ тры анімацыйных фільмаў рэжысёраў іншага пакалення: "Лепшае месца на свеце" Ірыны Тарасавай, "Прыгажун і пачвара" Наталлі Дарвінай, "Чартапалох" Яўгена Налточа. Прадстаўлю герояў апошніх трох карцін — Мышаня, што шукае "лепшае месца на свеце" — свіран з зернем; пачвара Лахнеўска і жабка Апалон, што "перакульваюць" да гары нагамі панішце прыгажосці; ды — у "Чартапалоху" — хлопец, які прагне прыгоду на сваю галаву, каб служыцца (прадказалі, што калі наполаецца — стане шчаслівым). Як бачым, анімацыя будзе розных светапоглядаў. Радасна за новую работу Яўгена Налточа, маладога аніматара, але, вядома, хацелася б бачыць больш новых асобаў у аічынным анімацыйным кіно.

Аналізуючы праграму, магу заўважыць, што стужкі, зробленыя ў кааперацыі, — асабліва дакументальныя, ствараюць аснову конкурсу і вылучаюцца больш асэнсаваным падыходам да матэрыялу. Конкурсе ігравога кіно, у цэлым, складаецца за кошт паўметражных карцін незалежных рэжысёраў (якіх, варта дадаць, ствараецца ў год не так і шмат). Анімацыя прадстаўлена фільмамі, зробленымі на кінастудыі "Беларусьфільм".

Галоўныя іменны гэтага года — Андрэй Куціла, Мікіта Лаўрэцкі, Юлія Шатун, Аляксандр Міхалковіч, Максім Швед. Але, мяркую, усе кропкі над "і" расставіць міжнароднае журы Нацыянальнага конкурсу "Лістапад", старшынёй якога сёлета будзе класік польскага кінематаграфа Кшыштаф Занусці.

Супрэматычная архітэктура як брэнд Беларусі

Сто гадоў таму вучань Шагала і Малевича Лазар Хідэжэль прыўнёс рэвалюцыйныя ідэі ў архітэктуру. Хідэжэль увайшоў у гісторыю як мастак і як архітэктар-супрэматыст. Ягоныя раннія, "касмiчныя" працы 1919 года, з'яноне імкненне знайсці дакладныя ўзаемаадносіны паміж развіццём цывілізацыі і захаваннем прыроды перараслі ў праекты гарадоў будучыні. Лазар Хідэжэль заўсёды казаў, што архітэктара — вельмі добрае мастацтва, бо задача архітэктара — абараніць чалавека, але і зямлю таксама, каб яна заставалася некрутанутай і мы перадалі яе наступным пакаленням. А чалавек мог жыць у аэрагорадах і "не падымаючы галавы, бачыць неба".

Аляксандра Арасланова, лаўрат прэміі, і самі я Хідэжелей.

Канцэпцыя аэра-гароў, плавучых гарадоў, гарадоў на апорах, экалагічнае мысленне і касмічныя інавацыі Лазара Хідэжэля апыраліся на дзейнасць і архітэктары-мэ-табалістаў, і футурыстаў. Ёсць у Хідэжэля і малюнкi арбітальных гарадаў, якія лянуцца на арбіце Зямлі і Месаці. Сёння прыватная кампанія імкнута ў космас, каб будаваць арбітальныя станцыі, і гэтыя станцыі вельмі падобныя да праектаў супрэматыста...

Лазар Хідэжэля "Расаччонне чорнага квадрата". "Малевич стварыў "Чорны квадрат" і сказаў, што гэтага хоць і, але ягоныя студэнты запрэчылі: "Не, мы пойдзем далей", і мой бацька зрабў вась такую кампазіцыю. Малевич гэты вельмі упадаў. Гістарычны артэфакт мы змешцілі ўнутр прэзэнта" — тлумачыць Марк Хідэжэль.

У склад журы Прэміі увайшлі сын Лазара, архітэктар і дызайнер Марк Хідэжэль, доктарка мастацтвазнаўства і куратарка Рэгіна Хідэжэль, іх сын, архітэктар Раман Хідэжэль, зорныя архітэктары Рых Бал і Дзмітрый Лібескіц, швейцарская фінансістка Марціна Бігліярды, а таксама судзі Мінскага міжнароднага бізнэс-адаптаваў Лазара Арасланова распрацаваў канцэпцыю архітэктурна-археалагічнага комплексу на плошчы 1000-годдзя Віцебска: гэта старажытны горад у горадзе ў архітэктурна-археалагічным парку, музеі архітэктурны, археалагіі і фатаграфіі, гасцініцы і домам архітэктара. У гэтым праекце журы ашаніла "нефармальнае супрэматычнае бачанне" і "філасофію дзеяння над рэальна існуючай прасторай".

Лаўраты Прэміі абіраліся сярод удзельнікаў Мінскага міжнароднага бізнэс-адаптаваў архітэктараў "Ленарда" (узнагароду атры-мала студыя WXSА з Варшавы — за праект польскага павільёна для сусветнай выставы "ЭКСПА — 2020") і Рэспубліканскага конкурсу дыпломных праектаў сярод студэнтаў вышэйшых і сярэдніх спецыяльных архі-тэктурных школ. Праект тэжнічнага цэнтра аўтамо-таспорту ў Раўбачыне (аўтар — Сяргей Быкаў, БНТУ) стаў фаварытам сяброў журы, якія арыентаваліся ў пер-шую чаргу на супрэматыч-ныя вынавы ў архітэктурі і шукалі агульнаую, даска-надую лінейную арганіку. Наувучніка Віцебскага тэжнічнага каледжа Аляксандра Арасланова распрацаваў канцэпцыю архітэктурна-археалагічнага комплексу на плошчы 1000-годдзя Віцебска: гэта старажытны горад у горадзе ў архітэктурна-археалагічным парку, музеі архітэктурны, археалагіі і фатаграфіі, гасцініцы і домам архітэктара. У гэтым праекце журы ашаніла "нефармальнае супрэматычнае бачанне" і "філасофію дзеяння над рэальна існуючай прасторай".

Супрэматызм уваголе з'яўляецца бізнеснай зоркай, кінатэатру Данііла Лібескіца і Заі Хадзіа, і да пачатку-шаў, бо ў ім знаходзіліся фі-ласофія, новая тэалягія і мастацтва. Мададыя айфін-ныя архітэктары таксама распрацаваў інавацый-ныя і экалагічныя праекты, ашаніць які можна было падаць фестывалю "Архі-тэктурнаа воень — 2019". А лепшыя з праектаў былі адзначаны Міжнародным архітэктурнай прэміяй Ла-зара Хідэжэля. Ініцыятары па-падзеі — Цэнтр беларусь-ка-лурэйскай культуры спадчыны пры паптрымцы

Міжнароднага тава-рыства Лазара Хідэжэ-ля, Беларускага Саюза архітэктараў, Міжна-роднага Саюза архітэ-ктараў, Амабсальды ЗША ў РБ і кампаніі А1.

Дарэчы, пры-узнага-рады Прэміі ўяўляе з себе крыжалеўны паралелепіпед, унутры якога — кампазіцыя

Аўдыя & Відэа

Вераснёўскія аўдыя / відэапраекты айфінныя выканаўцаў рэацыйнае лідар гурта "Дядя Ваня" Іван ВАБІШЧЭВІЧ (А.) і спецыяльны карэспандант газет "Культура", музычны крытык Алег КЛІМАУ (В.).

Аўдыя Гурт Dziesiuki, альбом "Радые "Harodnia" А.: Заўваг па рабоце ў мяне няма ніякіх. А да яе пласкую прычому тое, што музыканты здолелі арганічна аб'яднаць у саўдзельны прадукт самыя розныя стылістыкі, але ўсё ж такі больш "паду сцягам" рока. У альбоме ёсць і рэкорк, і рагі, і беларуская этнікі, і ірландскія матывы, і хэві... Пра-сцей сказаць, чаго ў ім няма — палсы. Правільныя рэліз з правільнымі тэкстамі, некаторыя з іх рэальна прымуша-

уюць задумца. А па мелодыях і інструментале — усё ў аноу-нычым забяцкі і воесла, як гэта і ўме рабце дадзены гурт. Ёсць да інструментальнага складніка панк-рока з фюк-адценнем гарадзенца ў мяне ніколі асабістым прэзэнтай не ўзнікала — усё ў жарцы, баві-та, ад душы, і чым даўжэй юнае калектыву, тым прафесійней ён гучыць (ва ўсімкі выпад-ку, запісан альбом добра). Зразумела сацыяльнае па-зіцыя аўтара тэжтаў, але, скажам, калі лепшыя вызначаны ў аналагічным аспекце яго калегі з "Нейро дубелья" Аляксандра Куліковіча былі напуюныя сапраўднымі бо-лем і перажыванымі, то са сабцам Дзесіцкі часткам пера-бары-раць, застаючыся ў сваім песенным мысленні сапраўды на ўзроўні дзюеюкю. Я дакладна не з мэтавай слушаючай аўдыторыі гурта.

Warsoba + Irena Kotvitskaya, альбом Razok А.: У альбоме гучыць шмат заводных музык, аднак я злавў сябе на думцы, што яна ўсё ж найпроста да камер-сцыйнай адносіноў мае мала. "Занадта" глыбокія пласты

закранае рэліз, — калі арты-сты "выцягваюцца" на суд слуша-чоў старадаўню беларуку аўтантыку, так, дзесяць яе па-до-аюць у "забаўляльным" ключы, але каранавыя сутнасць пры гэтым не мяняеца, яна проста павышае гучыць, новыя, сучасныя і адрозніваючыся фарбамі. Агулаўчаць, што ня-ма нічога надуманага, што дуэт вельмі старанна ўза-важ-ваюць музычную фразу, і, вядома, варта адзначыць найбагацейшы голас Ірэны!

В.: Заўсёды выклікае цікавасць, што атрымаецца з праекта, які "камуляцыі" лідары пэўных музычных кірункаў. У дадзеным выпадку падтрымка бахнулі акадэмізаван-world-music-trio Port Mone Аляксей Варсоба і, без перабо-льшвання, феноменальна зня-опіаэчкі Ірэна Катвіц-кая, што валаоде нейкім сапраўды заліптава вядзьмар-скім голасам, які можа быць з трывялей самага чэрагда металу, то танчай ледзь прыкметнай нілі. Грунтуючыся на беларуку аўтантыку, дуэт праналаваў сучаснае па гукі і, натуральна, уласнае прачытанне старадаўняй спадчыны. І церапарыня саўнд і стылістычныя тэндэ-

шчасліва спалучаліся з народным песенным падмуркам. З такой праграмай дуэту гарантаваны захоплены прыём слушаючых і на буйных фестывалях на адкрытым паветры, і ў клубах. Павольны і заводны кампазіцыі, тыя, якім тут жа хочацца падпяваць, і іншыя, што мяркуюць уважлівае ўспраўнаванне. З разнапланнага асартамента страў-трок са сабыста я выбраў дарожкі "Стаяла дзючэчччч", "Арго і "Ліда-юскара". Выдатны рэліз!

Гурт Orpaeimist Project, альбом "Галасы рэаіснасці" А.: Схілю галаву перад ідэалагам гэтага праекта, які аджажыўся ў наш час, калі менавіта песні — у якіх бы напрамках яны ні былі складзеныя — з'яўляюцца галоўным таварам у музычным шоу-бзнесе, запісаць альбом інструментальнымі кампазіцыі. Я, натуральна, ведаў, што Павел Трыпуць гітарыст шыкоўны, аказала-ся, ён і кампазітар выдатны — разнапланнаы, інтэлек-туальны, з цікавымі думкамі. Увогуле, тут ёсць ад чаго кайфанушы!

В.: Узвў гітарыст Павел Трыпуць і стварыў супергурт з вядомых музыкантаў, што выступаюць у шматлікіх калек-тывах. Ну а так як усё яны, уключаючы ідролага, у якіх то-лькі жанрах ні граюць, то запісаў неапавенаны ансамбл

Гастролі абласных тэатраў у сталіцы — добрая тра-дыцыя. Гомельскі ж тэатр лялек прывязду ў Мінск, бадай, часцей за іншых, за што яму можна толкі падзякаваць. Бо афіша Беларускага дзяржаўнага тэ-атра лялек, дзе гастралююць госці, адразу паяўняю-цца новымі найменнямі, якія не могуць не прыцягнуць гледачоў.

Лялькі мёртвыя ці жывыя?

Надзея БУНЦЭВІЧ "Бурнае жыццё Лазіка Райтшванца"

На гэты раз гамільяне прывезлі дарослы спектакль "Бурнае жыццё" Лазіка Райтшванца", які паказалі двохвінны і дзю-ці — "Дзе жыць Некукаржэ", што прайшоў ажно чатыры разы. Кожны з паказў атрымаў сваю до-дэ глянцавае постсэра. А воль збро-нушы на спектаклі прывяртылім поглядам крытыка, можна было заўважыць не толькі іх пласы, але і, на жаль, мінусы.

Учым Гомельскі тэатр застэаў-вае вылікай пават, адзі гэта ў вы-важы матэрыялу. Першы спектакль пастанулі паводле аднайменнага раману Лілі Эрэнбург, які ў тэсу ператварыў Аляксандр Лебенуб і Мікаіл Ушаў. Пастануюць, ажыц-вядзючы Юрью Вату і Дзмітры-ем Гаралікам, аўтолі шматлікія псіхі Барыса Раўчуна на вершы Міхала Таніна. Праў гэта спек-такль наблізіўся да музычнага — тым больш, што артысты не толькі співаюць, але і танчаць (харэаграф — Варвара Каменская). Пес-ні-камэнтары вымушалі здаць не брахтэўскі зонт, і працяг трады-

дзюбная ітананайныя тонкас-ці. Выкарыстаны і такі прыём, як "стоп-кадр", уласцівы кіно: ар-тыст пакідае сваю ляльку і распа-вадае падрабязна — наўпрост у залу, звартаючыся непасрэдна да гледачоў. Усё гэта лічыць больш на-гадвае радыётэатр ці моўныя сё-ня аўдыёскіні. А хоцьша ж, каб і лялькі "папрашалі"!

У прывезеным дзючым спек-таклі "Дзе жыць Некукаржэ", на жаль, прасутнілі ўсё тыя ж чы-слівачныя прыёмы: статычнась лялек, віжненне ці некажанне "ажыўшлі" іх, а не толькі іман-стравань, адсутнасць прычы з пра-метамі, праз якія павінен узнікць вобразна-асашытаўны эмест. Ме-навіта гэтыя рысы і складваюць а-э-тэ-тыку тэатра лялек! Калі ж іх нема, застаецца хіба побытаваць "туліны ў лялькі", з якой кожны сутыкаўся ў дзюінасць, прычым часам на бо-льш фантазіямным узроўні, "пера-вартаючы" ў ішаку любую рэч, што патрапіла ў рукі.

Дадаліся і іншыя хібы: дрэннае маўленне артыстаў, спевы пад фа-награму, нешківава, даволі пры-мы-тныя музыка. Дзюй лялькі магі б быць куды больш выкітальнымі! Больш тэатральна, а не праз звык-лую постань артыста ў якасці "га-варкоў галавы", трэба было выра-шыць вобразы такіх дзючых асоб, як Лёса і Поля.

Спектакль быў пастанулены ў 2008-м, а два гады там аўдыле-ны. У яго аснове — казка вядомага гомельскага лгратара Васіля Та-чова, з якім, дарэчы, плённа супра-пацінаюцца і іншыя тэатры. Зворот да сваёй аўтары застэаўвае толкі ўважэння, але, шчыра кажучы, над гэтым таксама можна было паправаваць: часам ён звернуўся больш да бытоў, чым да дзюі-цы, а спектакль назначаны як 13+

А ўсё відовішня цапкам — пры-вітанне з савецкіх 1950-х. Артысты, прэўда, не хаваліся за шырмай, што па іх тэатр было б "ноу-чух", але часам іх вельмі хоцьша тулі-свахаць. Разам з лялькамі, пакі-нушы хіба смешнае Чупрына? Дык не! Прыкладам — шматлікі ў гэтым горадзе спектаклі Юр'я Дзювакова, што ёсць, мік іншым, і ў афішы тамтэйшага тэатра лялек ("Пліх і Плюк", "Fable (Басня)").

І гэты кантраст не проста заста-ноўвае, а сядзючым эпох дазваляе спадарыня Ірэна сама сабе калекцыянер. А харак-тар выставы абумоўле-ны натуральным для па-слядуюнага збяральніка жадааннем зрабїць сваім набытак чынікам гра-мадскай культуры пра-сторы, наладзіць сумоўе з

ця б намёваў на іх, мяне не хпіла. У цэлым работа нагадвае адзін доўгі ўрок выканальніцкага майстэрства. Відэа Гурт Ілі-Ілі, кіліпа на песню "Ноч" А.: Калі б заклад на стала вядома, што над ропікам працавала некалькі рэжысёраў, я б гэтага не заўважыў і не адчуў. Верогадно, усё яны здымалі ўласныя лакацыі, але сабраныя разам гісторыі не пацягнулі кодуру жонкая ў свой бок, а стварылі сапраўды агучную карціну. У дзеі сябе запісаў "беларускае змярканне" — ёсць нешта такое ў кіліпе на настроі ад знакамітага амерыканскага фільма. Праўда, у "нашым" аб'ёмышо без вальпіраў. А песня вылітава такі ж — загадкавай і прыгожай.

Каменьчыкі, прынесеныя хваляй

Фрагмент экспазіцыі.

Выстава мастацкай керамікі Ірэны Шчаснай ў сталічным Цэнтры сучаснага мастацтвау (пляцоўка на праспекце Незалежнасці) мела немудрагелістую назву "Калекацыя". Усе мы нешта збіраем. Хто маркі, хто тэжнічныя прылады, хто вінтаж і антыкварыят, хто эскілюючыны самаходы. У каго на што грошай хапае. І лшчо — чаго душа прагне. У матэрыяльным аспекце калекцыянараванне — памкненне зрабїць свой побыт утульным, а ў ментальным сэнсе — пабудова псіхалагічнага камфорту.

Пётра ВАСІЛЕУСЬКІ / Фота аўтара

Вос і назвай вы-ставы аўтар, які заапаца на пер-шы погляд, пад-вольці гледача да думкі, што творы, прадстаўле-ныя ў экспазіцыі, могуць пры жадаанні стаць ча-сцявы ўважэнняў, а не керамікі, разумееш, што ў дадзеным выпадку спадарыня Ірэна сама сабе калекцыянер. А харак-тар выставы абумоўле-ны натуральным для па-слядуюнага збяральніка жадааннем зрабїць сваім набытак чынікам гра-мадскай культуры пра-сторы, наладзіць сумоўе з

В.: Назавем ідэю гэтага кіліпа "Гісторыя ўзнікнення лоб", альбо "Мары спраўдзювацца". Прышоўшы ў начны клуб і апынушыся протм рэтым яго музыкі і тан-цуючым людзям, малоды чалавек мроіць выдатнай зноўмак, якую ён кахець быў тут сустраць. Ва ўваж кожна пераносіцца ў іншы лакацыі, дзе ёсць сонечным днём шпальцёру на горадзе рэка аб рыку з дзючыннай сваёй мары. І о суд — у ані з'яўляецца яна на танцплячы, яны глядзюць адзін аднаму ў вочы, апынаючы далоні, хэп-адзі Электронныя бітчы, светлю, рух — усё правільна іграе на ўтрыманне ропкі. Самой жа песні хітом не стаць — не занадта запам'янальна кампазіцыя на мелодыі, але як відэасуправаджэнне менавіта такога па драматыроў кіліпа задачу трох выкананае.

Мінулы тыдзень, як вядома, прайшоў пад знакам святкавання Дня работнікаў культуры. Але гэта, натуральна, не значыць, што супрацоўнікі клубаў, бібліятэк, музеяў ці школ мастацтваў па ўсёй Беларусі адпачывалі ад паўсядзённых клопатаў. Звычайна сумяшчаць працоўныя дні і святочныя імпрэзы ў людзей, адданыя сваёй дзейнасці на ніве культурнага жыцця горада, раёна ці вобласці, ужо сталася іхняй “другой” натурай. Таму і гэты, святочны і радасны для работнікаў культуры, тыдзень, быў напоўнены самымі рознымі адметнымі імпрэзамі ды цікавымі мерапрыемствамі.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

СВЯТЫ ЦІ БУДНІ?

Але ж пачну менавіта са святочных імпрэз. Так, супрацоўнікі сферы культуры Лідскага раёна сваё прафесійнае свята алзначылі ні дзе-небудзь, а ў сценах старажытнага Лідскага замка. І гэта цалкам зразумела, бо менавіта старадаўнія мурны гэтай сёвай ад даўніны крэпасці з’яўляюцца сёння сапраўднай візюікай матэрыяльна-культурнай спадчыны не толькі раёна ці Гродзенскай вобласці, але і ўсёй Беларусі.

Тэатрылізаванае адкрыццё імпрэзы ў Лідзе запомнілася ўсім гасцям: запрошаныя культурнікі ўбачылі саміх сябе з боку, бо на сцэне быў паказаны працоўны працэс і штодзённая праца любога работніка культуры — сімвалі, святы, рэпетыцыі, выступленні... Пасля ўрачалася ганаровыя граматы і былі прынятыя ў творчую сям’ю работнікаў культуры Лідчыны малядыя спецыялісты.

Пра ўрачыстасці з нагоды свайго прафесійнага свята напісалі і супрацоўнікі сферы культуры Ашмянскага раёна. На сцэне Ашмянскага РЦК, як піша нам Кацярына Рудзік, было зладжана тэатрылізаванае прадстаўленне, а ў зале прысутнічалі кіраўнікі і работнікі ўстаноў культуры, ветэраны і малядыя спецыялісты. Віншаванні чаргаваліся

Імпрэзы ў гонар малой радзімы

На здымках:

- 1 Святкаваць лепш у Лідскім замку!
- 2 На бібліяночы ў Сапоцкіне было весела.
- 3 Прафесійнае свята культуротнікаў у Ашмянскім РЦК.

ні вершаў удзельнікамі аматарскага аб’яднання “Натхненне” ды многае іншае.

ПРАЕКТ ЗА ПРАЕКТАМ

Яшчэ 5 кастрычніка Навагрудак, адзін з найстаражытнейшых гарадоў Беларусі, адсвяткаваў 975-годдзе з часу першай летапіснай згадкі. Натуральна, не засталася ў баку ад свята і мясцовыя бібліятэкары. Так, супрацоўнікі Навагрудскай раённай бібліятэкі зладзілі літаратурную пляцоўку “Вялікі рэспект малой радзіме”. На ёй можна было пагартыць мастацкія творы, дзеянне якіх адбываецца на Навагрудчыне, а таксама навукова-папулярныя і гістарычныя кнігі пра Навагрудак, паглядзець карціны навагрудскіх краявідаў, скласці пазл-рэканструкцыю “Навагрудскі замак” па аднайменнай карціне Віктара Сташчанюка, паўдзельнічаць у гісторыка-літаратурнай экспедыцыі “Навагрудчане на карце свету”.

Але і гэта яшчэ не ўсё. Як пішуць супрацоўнікі Навагрудскай раённай бібліятэкі Іна Шаўчук і Свяслана Чубрык, на пляцоўцы можна было пазнаёміцца з аўтарам гістарычных раманаў Юрыем Таранавым, пабываць у фотазоне “Застылая гісторыя”, дзе кожны ахвотны мог прымержыць на сябе вобраз Князя ці Князеўны. А бібліякафэ “Гістарычная кніга” прапанувала сваім наведвальнікам духмяную гарбату з калегамі. Бо, натуральна, і цікавыя літаратурныя крыніцы пра горад. Так што бібліятэчныя цікавосткі і крэатыўныя знаходкі мясцовых бібліятэкараў прыйшліся даспадобы не толькі маленькім наведвальнікам, але і іхнім бацькам.

з канцэртнымі нумарамі і ўзнагароджаннем лепшых работнікаў сферы, а таксама кіраўнікоў творчых калектываў Ашмяншчыны.

А ў Сапоцкінскай гарпасяляковай бібліятэцы-цэнтры турызму і кра-

язнаўства, што ў Гродзенскім раёне, да Дня работнікаў культуры была зладжана традыцыйная бібліяноч. Сёлета яна называлася “Восеньская вечарына ў Сапоцкіне” і была багатая на гульні, конкурсы, чытан-

Цікавая навіна прыйшла з Мастоўскага раёна Гродзенскай вобласці. Аказваецца, з 1 кастрычніка ў Мастах і польскім горадзе Астраленке пачалася рэалізацыя маштабнага праекта “Стварэнне цэнтраў інфармацыяна-камунікатывных тэхналогій і адукацыі ў Астраленке і Мастах”. Фінансавыя сродкі на стварэнне двух сучасных адукацыйных высока-тэхналагічных мультыцэнтраў у гарадах-пабрацімах выдаткаваны Еўрапейскім Сюзам па праекце міжнароднай тэхнічнай дапамогі ў рамках Праграмы трансмежнага супрацоўніцтва “Польшча — Беларусь — Украіна 2014 — 2020”.

Як піша нам металыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу Мастоўскай раённай бібліятэкі Вольга Коршун, за час рэалізацыі праекта, — а ён будзе цягнуцца два гады, — на базе раённай “кніжніцы” будзе створаны мультыцэнтр, у якім друкаваныя выданні і інтэрактыўныя адукацыйныя праграмы дапоўняць адно аднаго.

— Мультыцэнтр будзе даступны дзецям, моладзі, дарослым і нават пенсіянерам, — піша аўтарка ліста. — Ён дазволіць удасканаліваць свае веды і развіваць інтэлектуальныя і творчыя здольнасці. У бібліятэцы ў выніку размесціцца дзве лабараторыі: для заняткаў мастацтвам, музыкой, замежнымі мовамі, навукай, тэхнікай і роботатэхнікай, на вывучэнні навакальнага асяроддзя, а таксама лабараторыя Лега, эксперыментальна дзіцячая лабараторыя.

Такім чынам, з дапамогай камп’ютараў і найноўшага праграмнага забеспячэння наведвальнікі змогуць сабраць робата ці надрукаваць мадэль на 3D-прывітары, самастойна напісаць музыку ці сыграць на інтэрактыўных музычных інструментах, а таксама зрабіць яшчэ дзясяткі цікавых спраў...

Што ж, пачакаем завяршэння праекта і абавязкова пабываем у Мастах, каб пабачыць усе пералічаныя цікавосткі, як кажучы, на свае вочы. А яшчэ абавязкова папросім мясцовых бібліятэкараў падзяліцца сваім крэатыўным вопытам з калегамі. Бо, натуральна, хацелася б, каб падобныя мультыцэнтры паўставалі не як адзінаквы прыклады, а сталіся завяздзёнкай у многіх раённых цэнтрах Беларусі.

Прыемна, што сёлетні верасень у Аўцюках зноў сабраў шчодры ўраджай увішнага Гумару. Цудоўна, што зноў з’ехаліся сябры ў гэтую вёсачку, каб расказаць смешнае іншым, самім пачуць мудрае. Добра, што фестываль стаў нават рэспубліканскім мерапрыемствам народнага гумару.

Ураджае, што на раздарожжы Малых і Вялікіх Аўцюкоў сёлета быў адкрыты ўнікальны аб’ект у сталіцы палескага гумару — памятны знак “Аўцюкоўскі глобус”. Многім прыйшоў даспадобы ўдалы сюжэт гумарыстычнага аўкцыёну продажу зямлі на “Аўцюкоўскім Глобусе” — для будаўніцтва сваіх гарадоў з уласнымі назвамі. Цікава, што раней тут знаходзілася адна вёска Селішча, якая ў час гістарычных вандровак раздзялілася на Малых і Вялікіх Аўцюкі. Ды Селішча і было акраз на ростанях дзвюх вёсачак.

Жыхары Калінкавічаў — і малыя, і вялікія — ставяцца да фестывалю, як да шыкоўнай спадчыны. Мне неаднойчы даводзілася атрымліваць асалоду ад згаданага гумарыстычнага праекта, бачыць шчаслівыя, вясёлыя твары яго удзельнікаў. І, наадварот, я не разумею, чаму многія нашы сучасныя некалькі пахмурныя, хамаватыя, ім не ўласціва пачуц-

Згадваючы Аўцюкі

цё добрага, здаровага гумару. Хіба што пачынаюць апаўдзяць нейкія тулавага-агіндныя анекдотыкі. Чаму людзі забылі пра лекавыя ўласцівасці смеху? Чаму часопіс “Вожык” стаў маля запатрабаваным? Чаму на старонках многіх СМІ сёння наогул не з’яўляюцца сатырычныя, гумарыстычныя творы, смешныя малюнкы, карыкатуры?

Нельга забываць, што калі чалавек умее хораша жартаваць — ён умее і прыгожа жыць. А навучыцца добраму гумару можна і ў Вялікіх і Малых Аўцюках. Утвараюцца, народны гумар палешукоў — іскрысты, невычэрпны, класічны. На Палессі жывуць сапраўдныя майстры жартаў. Нездарма тут папулярнае выказванне “Калі хочаш весела жыць — не лянуйся Каліныныя кветкі дарыць”. Дарчыні, першы фестываль гумару тут адбыўся яшчэ ў 1995 годзе. На фестываль сюды прыязджаюць госці з розных краін свету. Тут шмат драўляных скульптур з гумарыстычным патэкстам. Многія пабывалі ў карчме “Ганарысты парсюк”, дзе месціцца музей народнага гумару.

Утвараюцца, кожны з удзельнікаў традыцыйных “Аўцюкоў” — Паэт у душы з вя-

лікай літары. Таму што ўдалыя, вясёлыя эмоцыі дарагога каштуюць. Больш за тое, наш народ, палешукі — Паэт у сэрцы і ў душы. Скажу больш, палешукі — сапраўдны феномен славянскага свету. Фалькларыст Ісаак Сербавіч пісаў: “Рэзка влучаючыся сваім выглядам і гаворкай сярод іншага насельніцтва, яны ўяўляюць надзвычай цікавы этнаграфічны тып. Аўцюк першым чынам паўднёвец, брутэт, сярэдняга росту і прыгожага целабудова. Кажы ён белы, з паўднёва-рускім акцэнтам, адвольна скарачаючы словы”. Мне ж хочацца дадаць, што палешукі — не толькі прыгожыя людзі знешне, але ж і валодаюць прыгожым духоўным светам, умеюць адкрыць свае шчодрыя сэрцы перад гасцямі.

Мне падумалася: у Беларусі шмат перспектывных вёсак, як кажучы, забытых Богам і людзьмі. Усё больш з’яўляюцца драўляных крыжоў на вокнах хат. А ў Малых Аўцюках каля сямі соцен жыхароў. Значыць, смех, гумар аб’ядноўвае людзей, змяляюць, дапамагае жыць. Вось і не збягаюць вясёлыя ў сталіцы, ім і тут добра.

І сёння тут што ні высковец, то сапраўдны валадар гумару, трапнай гаворкі, вельмі каларытнай і іскрамётнай. Напрыклад, дзвюхручную пліту тут называюць “цешчын язык”. Я ўпэўнены, тут і надалей радзіма Каласкоў і Калінак (Каласок з Калінкама — так у Аўцюках пяхототна называюць адзін аднаго мужчыны з жанчынамі) будзе працягваць радаваць як жыхароў, так і шматлікіх гасцей. Сёння Аўцюкі знаходзіцца ў Калінкавіцкім раёне, а раней было наадварот — Калінкавічы належалі да Аўцюкоўскай воласці. І таму тутэйшыя старажылы на пытанне: Калінкавічы — гэта дзе? — упэўнена адкажуць: — Пад Аўцюкамі!

Якія ўрокі для сябе я прайшоў у Аўцюках. Пачуццё гумару — гэта надзвычай важная ўмова спасціжэння складаных медытацыйных практык. Нельга жыць толькі “вельмі сур’ёзна”, боючыся, што смех пагубіць вас аўтаргэпта. Смех зніжае стрэс, дазваляе хутка скінуць напружанне, раслабіцца. Смяяцца з іншых і з сябе вельмі карысна для псіхічнага здароўя.

Не сумняваюся, што ў Аўцюкі зноў і зноў будуць прыязджаць госці. Чаму? Каб “абсмяяцца ды й не ўстаць, каб і мёртвага падняць”...

Канстанцін КАРНЯЮК

У вёсцы Іванічы я быў мэтанакіравана каля года таму, а нядаўна яе, так скажам, праязджаў. Але паспеў даведацца ад Ларысы Арэхавай — музейнага наглядчыка і прыбіральшчыцы ў тамтэйшым Раздзеле экспазіцыі народнага побыту, які ўваходзіць у склад Чэрвеньскага раённага краязнаўчага музея, што зімой будынак не будзе ацяпляцца, як і ў мінулую халодную пару. Мясцовыя жыхары адзіны ачаг культуры ў гэтым населеным пункце пераважна называюць клубам, бо адкрыўся ён у 1971-м як клуб, з часам ператварыўшыся ў сельскі Дом фальклору, а пасля аптымізацыі ў 2010-м стаў Раздзелам музея. Па сутнасці ён сапраўды рознапрофільны: у ім выстаўлены прадметы даўніны — шматлікім з іх не адна сотня гадоў, тут рэцэпіруе і выступае фальклорны гурт “Вечарына”, а летам — дзеці, што прыязджаюць у вёску на вакацыі. Тады да амаль сотні пастаянных насельнікаў — узросту ў асноўным пенсійнага, дадаецца, напэўна, яшчэ столькі ж чалавек. І культурныя мерапрыемствы праходзяць адно за адным...

таксама з абласнога — на сродкі гранта “Творчы алімп Міншчыны”, які выйграў калектыв Краязнаўчага музея, напісаўшы адпаведны праект. Я прывяла гэты прыклад для таго, каб ніхто не пешыў сябе ілюзіямі, што, маўляў, сёння ў сферы культуры пры аднаўленні, адраджэнні чаго-небудзь асаблівых праблем не ўзнікае. Цяпер вернемся да Іванічаў. Так, у Раздзеле выстаўлены прадметы старадаўняга побыту, што маюць пэўную каштоўнасць. Тут выступае вельмі добры мясцовы фальклорны калектыв. Але ў тым выглядзе, у якім ён цяпер існуе, у яе лічбу мэтазгодным функцыяна-

каб падтрымліваць усе без выключэння аб’екты культуры. Я сустрэлася з удзельніцамі гурта “Вечарына”, адкрыта дзялілася з імі сваім меркаваннем. Думаю, нам якім-небудзь чынам атрымаецца захаваць іх творчую спадчыну, перадаць у такія ж таленавітыя рукі, а зараз мы толькі рады таму, што калектыв працягвае выступаць. Разлічваў ўгаварыць гэтых жанчын з часам перадаць іх унікальныя канцэртныя касцюмы, рэчы, якія яны падарылі Раздзелу, у Краязнаўчы музей.

А.З.: Раздзелу ў Іванічах мы, разумеючы спецыфіку яго існавання, у пытанні даходу ад працы заўсёды

цёплы час года ў ім і каля яго па-ранейшаму будуць праходзіць розныя мерапрыемствы.

Л.Ш.: Мы толькі “за”! А калі не браць у разлік святы, я ведаю, што ў апошнія гады ў Раздзеле зімой нічога не адбывалася.

Л.А.: Хай так, але месца гэта было і застаецца цэнтрам людскога прыцягнення — і ў святы, і ў будні сюды пастаянна цягнуўся і цягнецца народ. Горка ўсведамляць, што, мабыць, у нейкай недалёкай перспектыве яго знікне.

Л.Ш.: Можна, клуб у Іванічах варта было б пакінуць клубам, у якім бы, напрыклад, знаходзіўся і музейны пакой. Цяпер

уюць лёсы ансамбля, масавых мерапрыемстваў, якія праводзіцца ў вёсцы, і Раздзела як клуба, а не сховішча артфактаў.

Л.А.: Не згодная. Усе, што тут сабраны, — заслуга менавіта жыхароў вёскі, і каму, як не ім, хвалявацца за яго сучаснасць і будучыню...

Перад вамі звычайная гісторыя. У якой рэальнае перажыла эмацыянальнае. З’яўляліся б экспанаты Раздзела безумоўнай гісторыка-культурнай каштоўнасцю не толькі для Беларусі ў цэлым — значыць, былі б яны такімі, што на іх — адзіных ва ўсім све-

Звычайная гісторыя

Алег КЛІМАЎ,
Мінск — Чэрвеньскі раён — Мінск /
Фота аўтара

Але надыходзіць дажджлівая вясень, птушкі накіроўваюцца на поўдзень, апыраджаючы іх, вяртаюцца ў гарады дачнікі. І Іванічы паволі заміраюць. А значыць, і наведвальнікаў Раздзела становіцца нашмат менш. Магчыма, утрыманне будынка зімой — марная трата сродкаў? Ды і, нягледзячы на экскурсіі (між іншым, у тым ліку і для французскіх дабрачынцаў, што перыядычна наведваюць у Чэрвень) і летнія напывы людзей, якія наогул грошы можа прыносіць Раздзел? Мабыць, таму і з капітальным рамонтам яго не спяшаюцца, а ён відавочна неабходны. Зрэшты, пакінем загадкі і паспрабуем разабрацца, — а ці месца дадзенаму канкрэтнаму раздзелу / музею / клубу ў канкрэтнай вёсцы? У вёсцы, у якой няма ні школы, ні дзіцячага садка, ні нават крамы. У перспектыве ўжо прабачце за шчырасць. І адказаць на гэтыя пытанні мы папрасілі начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Чэрвеньскага раённага краязнаўчага музея Алену Забаронак (А.З.) і, уласна, Ларысу Арэхавай (Л.А.).

Л.А.: Хацелася б, каб Раздзел працаваў цэлы год, — зімой мы, як і раней, таксама маглі б праводзіць у ім розныя мерапрыемствы — тыя ж каляндры і навагоднія святы. Але, аб’ектыўна кажучы, у зімовы перыяд

Ларыса Арэхава.

Алена Забаронак.

Лідзія Шчацінка.

працы ў нас было і ёсць менш, і з эканамічнага пункту гледжання дзейнасць Раздзела ў гэтую пару, вядома, малаэфектыўная. Шкала толькі людзей, якія на тры месяцы зноў застаюцца без культурнага вольнага часу.

Л.Ш.: Акрамя адасобленай экспазіцыі ў Іванічах у Чэрвеньскага раённага краязнаўчага музея ёсць і іншая: гэта тэма адзіны ў свеце Музей Станіслава Манюшкі. Шмат гадоў ён размяшчаўся ў школе пасёлка Азёрны, а пасля таго, як яна зачынілася, паўстала пытанне аб пераносе экспазіцыі. Быў выбраны будынак былой музычнай школы ў Смільвічах. Па заканчэнні рамонту, у 2017-м годзе, там адкрылася Музычная гасцёўня вялікага кампазітара. А ў гэтым маі пачаў сваю працу паўнаважаны Музей Станіслава Манюшкі, што складаецца з музычнай гасцёўні і дзвюх выставачных залаў. А фінансаваўся дарагі праект з дапамогай праграмы развіцця ААН — сродкамі Еўрапейскага Саюза, з месцовага бюджэту, а

ішлі насустрэч. Рубель-паўтара за білет на мерапрыемства, экскурсію — не тое, што істотна дапамагае зарабляць сродкі, якія ў далейшым маглі б быць накіраваны на той жа самы рамонт. Тым не менш, за раз Раздзел экспазіцыі Музей Станіслава Манюшкі прыносіць нам асноўны даход, бо Краязнаўчы, які стаіць на рамоне, зарабляе толькі перасоўнымі выстывамі па раёне. Гэта значыць, нюансы нюансамі, але ў магчымай ліквідацыі Раздзела ў Іванічах нерэнтабельнасць таксама значэнне мае. Аднак, калі падобнае здарыцца, то не заўтра. І, нягледзячы на тое, што ён не будзе ацяпляцца будучай зімой, гэта не перашкоды, пры неабходнасці, арганізаваць тут экскурсію.

Л.Ш.: Дарэчы, у зімовы перыяд Ларыса Мікалаеўна Арэхава ў нас без працы і заробка зноў не застанеца, у гэты час яна стане працаваць у Краязнаўчым музеі.

Л.А.: Я, натуральна, разумею: пры абставінах, якія склаліся, рана ці позна Раздзел зачынюць. Пакуль жа, спадзяюся, у

жа дзейнасць Раздзела, што выконвае ў агульным функцыю музея, выглядае некалькі дзіўнай. І калі мне кажуць, маўляў, летам Іванічы бурляць мерапрыемствамі, то расцэньваць гэта варта так: бурляць у кантэксце клубных імпрэз, а не вакол Раздзела. Што ж тычыцца ліквідацыі, хутчэй за ўсё, пытанне стане актуальным тады, калі для Чэрвеньскага раённага краязнаўчага музея ўзвядуць новы будынак. Аднак, у выпадку спынення працы Раздзела, экспанаты, вядома ж, нікуды не знікнуць, а будуць выстаўляцца ў Краязнаўчым музеі. Мы б ужо цяпер маглі нешта з іх перавесці ў аграгарадок Вайнілава, дзе дзейнічае сектар традыцыйнага промыслаў (мэстстваў) Чэрвеньскага раённага цэнтра культуры і адпачынку, стварыўшы ў ім аддзел народнага побыту, але пакуль яго няма каму ўзначаліць.

Мне зразумелыя пачуцці Ларысы Мікалаеўны, калектыву “Вечарына”, жыхароў Іванічаў, але па выніку атрымліваецца, што перш за ўсё іх турбу-

Зацёмкі пра тэатральныя сустрэчы

Мінулы тыдзень у РТБД можна было ў поўнай меры назваць грузінскім: пяць вечароў на яго сцэне ішлі спектаклі двух тэатраў Грузіі, была разгорнута фотавыстава.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Частка спектакляў праходзіла ў рамках Міжнароднага тэатральнага форуму TEART, увайшоўшы ў праграму Школы TEARTa. А частка ладзілася проста як гастролі. Год таму быў падпісаны Мемарандум аб супрацоўніцтве паміж Рэспубліканскім тэатрам беларускай драматургіі і Кутаіскім дзяржаўным драматычным тэ-

Пяць вечароў з Грузіяй

Сцэны са спектакля "Вецер шуміць у таполях".

атрам імя Ладэ Месхішвілі. Першы плён той дамовы не прымусіў сябе чакаць: у маі нашы артысты выправіліся ў падарожжа і паказалі ў Кутаісі тры свае спектаклі: "Пелікан", "А калі заўтра няма" і "Гэта ўсё яна". Таму цяперашні прыезд гэсцей можна было ў поўнай меры назваць "візітам адказ".

Як заведзена, на ўрачыстасці з гэтай нагоды сябры абмяняліся падарункамі. Мастацкі кіраўнік РТБД Аляксандр Гардзюеў уручыў гэсцям шыкоўны альбом пра нашу краіну — "Беларусь сінявокая". Папяровыя выявы былі дапоўне-

ны жывымі: усе ўдзельнікі гастрольных спектакляў атрымалі белыя хрызантэмы — нашы "восеньскія рамонткі", бо гэтая кветка — сімвал Кутаісі. А нашаму тэатру грузінскія госці пры-везлі абраз святой Ніны — асветніцы і заступніцы Грузіі, каб таа, трымаючы ў руках атрыманы ад Багародзіцы крыж з вінаграднай лазы, бараніла цяпер наш тэатр і ўсю Беларусь.

Ды ўсё ж галоўным падарункам былі самі спектаклі. Часткай TEARTa стала псіхалагічная драма "Дуплет", пастаўленая Канстанцінам Абашыдзе.

...Здаецца, гэта адбылася так даўно, за савецкімі часам, калі ўзаемаадносіны паміж творчымі арганізацыямі Беларусі ды Грузіі былі вельмі плённымі. Гэта тычылася і літаратурных сувязяў, і сувязяў тэатральных.

Памятны тым, што ў 70-я — 80-я гады беларускую сталіцу наведвалі вядучыя грузінскія тэатры. Яскравы след у душы пакінуў шэдэўральны спектакль "Каўказскі крайдавы круг" — у пастаноўцы вялікага Стурэа і тэатра імя Ш. Руставэлі. Моцныя ўражанні засталіся і ад пастаноў тэатра імя А.С. Грыбаедава, у якім у свой час працаваў не менш знакаміты на ўвесь тэатральны свет Георгій Таўстаногоў.

На той час нашу краіну з задавальненнем наведвалі розныя тэатры. Але ўсё адначасна абаралася ў шалёных 90-х.

І падалося, што Грузія — гэта так далёка... І потым — простае чалавечэ назіранне: страціць так лёгка, а вось узнавіць...

І вось цяпер, у XXI стагоддзі, мы вяртаем такія неабходныя нам сяброўскія сувязі...

Піянерам новых тэатральных зносінаў паміж Беларуссю і Грузіяй некалькі гадоў таму

Сонца сяброўства

сталі дзеячы "Тэатральнага куфара" — знакамітага фэсту ўніверсітэцкіх тэатраў, які амаль з дзясяткаў гадоў ладзіўся ў нашай сталіцы. Трывалым было супрацоўніцтва з Батумскім драматычным тэатрам. А цяпер — новая, больш моцная акцыя, у якую на роўных аказаліся ўключаныя сталічныя тэатральныя калектывы абедзвюх дзяржаў. Сімвалічна тое, што гэтым тэатраўніцтвам сталі тэатры для дзяцей і юнацтва.

Прыгадаўся такі факт. Спачатку галоўны рэжысёр Беларускага дзяржаўнага тэатра юнага глядача Уладзімір Савіцкі наведваў Тбілісі і ажыццявіў на сцэне мясцовага ТЮГа пастаноўку "Белая Сарока" на аснове класічнай апавесці Яна Баршчэўскага "Шляхіц Завалына, або Беларусь у фантастычных апавяданнях". Па чутках, гэты незвычайны для грузінскага глядача тэатральны матэрыял яму падобаўся. Будзем спадзявацца, што неўзабаве і нам уласна пачаюць гэты спектакль. А пакуль што мінскі глядач азнаёміўся з тэатральнай акцыяй, якую ажыццявілі тбіліскія майстры "у адказ"

на з'яўленне твора паводле Яна Баршчэўскага ў сталіцы Грузіі. Паказальна, што яны выбралі для ажыццяўлення шырока вядомы твор Надара Думбадзе "Я бачу сонца". Галоўны рэжысёр тбіліскага ТЮГа Дзмітрый Хвцісіяшвілі, які выступіў адначасова і ў якасці рэжысёра пастаноўшчыка, і ў якасці аўтара інсцэніроўкі, прысвяціў спектакль 75-і гадавіне вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. І трэба прызнаць, што выбар твора Надара Думбадзе падыходзіць для гэтага найлепшым чынам.

Па-першае, таму што памяць аб Вялікай Айчыннай для беларусаў заўсёды з адценнем сакральнасці. Па-другое, Надар Думбадзе, класік грузінскай літаратуры XX стагоддзя, так моцна намалюваў карціну жыцця невядмай грузінскай вёскі падчас гэтага страшнага ліхалецця, што адразу можна было меркаваць пра волгую беларускую гледача.

З іншага боку, твор Надара Думбадзе яскрава сведчыць аб тым, што талент у спалучэнні з сапраўдным пачуццём актуальны заўсё-

ды, колькі б гадоў ні мінула з часу яго першапачатковага стварэння.

...Спектакль прываблівае асобным густам, спецыфічнай стылістыкай. Рэжысёрская праца даволі арганічная па трыма асаблівасцях: сцэнаграфіяй (мастак-пастаноўшчык Л. Мурусідзе), якая мінімалістычная ў сваёй аснове, але прадстаўляе шырокую прастору для дзеяння (асабліва гэта выяўляецца ў масавых сцэнах) і музычным афармленнем (А. Лорткіпанідзе, Д. Хвцісіяшвілі). Асобым музычным "кантрапунктам" можна лічыць выкананне ў другім дзеянні грузінскай песні самім Надарам Думбадзе.

Спектакль пастаўлены Дзмітрыем Хвцісіяшвілі ў стрыманым акадэмічным стылі. Усё на сцэне развіваецца павольна, паслядоўна. І гэта дадае спектаклю аўтэнтнасці. Да таго ж сцэнічны рух даволі арганічна спалучаецца з манерай выканання беларускай акцёрскай школы псіхалагічнага тэатра, дзе праўдзівасць выступае найвышэйшым крытэрыем тэатральнай дасканаласці. Праўду кажучы, калі агульнае ўражанне ад спектакля

станоўчае, то ў адносінах да акцёрскага выканання ўзнікаюць пытанні: Які ні дзіўна, гэта тычыцца, перш за ўсё, акцёраў старэйшага ўзросту, вопытных майстроў. Выключэннем, бадай з'яўляюцца Лука ў выкананні Ю. Швіркі, і асабліва сужэнская пара сялян Бабіло (арт. І. Шрубейка) і Какано (арт. Н. Гарбашенка). Яны — бацькі сьняў-блізнят, якія пайшлі на вайну. Тры гады праішло, а ад іх аніякіх звестак... І гэтыя людзі, якія носяць у грудзях такую глыбокую рану, так цёпла, па-сапраўднаму па-грузінску сустракаюць нашых юнакоў, якія завіталі да іх, каб памяняць апошнія рэчы на прадукты...

Аб іх — аб юнаках — асобная гаворка, бо яны — галоўныя героі. Усю жудасную пячатку вайны Н. Думбадзе малое праз успрыняцце юнацтва. Так, падлетак Сасойя і яго аднакласніца і сяброўка Хасія ў цэнтры апавесці і спектакля, у цэнтры ўвагі гледачоў. Хасія — невідучая, бачыць толькі прабліскі сонечнага святла і гэта дае надзею на вяртанне зроку, Сасойя вольдзіе ў яе школу, суправаджае ў пазедахах... І з кожнай сцэнай усё больш замацоўваецца сувязь юных сэрцаў. І тут у адносінах да выканаўцаў галоўных роляў тогаўскага спектакля, усё да-

Гастрольную палітру дапоўнілі камедыя "Праўда" і прэм'ерная абсурдысцкая трагікамедыя "Вецер шуміць у таполях". Апошні спектакль невыпадкова быў названы А. Гардзюевым, які выйшаў на сцэну са словамі падзякі, сапраўдным "піршеством" акцёрскага мастэрства".

Тры акцёры цягам усяго дзеяння, што ідзе больш як дзве гадзіны з антрактам, знаходзяцца на амаль пустой сцэне — акрамя іх, там яшчэ вялізны, з чалавечым ростам, гіпсавы сабака. І вельмі стары вулічны трэнажор "Лыжная хада", які на кульмінацыі яны раптам засвоіць адразу ўтрох, сімвалізуючы адзінства, што не парушае іх індывідуальнасцяў. Нічога знешняга — толькі размовы на фоне аблачкаў ці поўнага месяца як сімвалаў вечнасці прыроды і космасу. Ніякіх сюжэтных выкрутасцяў — адно інтрыга, што фарміруецца ў канцы першай дзеі і трымаецца да канца другой: ці пойдучы усё ж насельнікі ветэранскага прытулку ў горы да таполяў. Але перд намі — не тры "гаваркія галовы", а яркі зменлівы малюнак, што складаецца з трох ніткаў-лёсавых і дзе знойдзена цікавая сваёй хісткай нязвычайнасцю раўнавага між іранічным абсурдам і тонкім псіхалагізмам. Роллю Рэнэ сыграў дырэктар тэатра — вядомы акцёр Сулхан Гоголашвілі, сведчаннем рознабаковага таленту якога стала таксама фотавыстава, разгорнутая ў фазе тэатра.

Ці можа стаць папулярным гурт, які не іграе папулярную музыку? Адказ сваімі 20-цю гадамі на сцэне дае “Стары Ольса”. Калісьці ніхто не мог прадказаць, што калектыў з дзіўнымі старажытнымі інструментамі і з забытымі незразумелымі творами, узятымі з глыбін стагоддзяў, стане вядомым на ўсю Беларусь і пакладзе пачатак новай музычнай модзе. Больш за тое — будзе разрывацца паміж гастраліямі па ЗША і Еўропе і прадаваць свае альбомы па ўсім свеце. І ўсё гэта з нашай беларускай спадчынай, нашымі мовай і гісторыяй. Юбілейныя канцэрты на Радзіме пройдуць у лістападзе — якраз у гэтым месяцы 20 гадоў таму з’явіўся калектыў з назвай “Стары Ольса”. Яго утварылі і да нашых дзён вядзе па жыцці Зміцер Сасноўскі — музыкант, гісторык, музыказнаўца, пісьменнік і проста чалавек, захоплены і апанты беларускай мінуўшчынай.

Надзея КУДРЭЙКА

— Рознымі шляхамі людзі прыходзяць у музыку, але вы ў яе прыйшлі даволі незвычайна — праз гісторыю...

— Мне здаецца, у прычыне я і не павінны быў стаць музыкантам. Бо чым толькі не займаўся, але ж не музыкой! Аднак аднойчы прыйшло ўсведомленне, што гэта лёс, нейкая наканаванасць, і я перастаў супраціўляцца. На першым месцы ў мяне была гісторыя, у тым ліку гісторыя інструментаў — я на іх іграў, але толькі каб адчуць гучанне. Праўда, захапіла мяне дуда, менавіта яна стала такім паваротным пунктам, які моцна на схіліў да музыкі. З дудой я адчуў не толькі гістарычную, навуковую цікаўнасць, але і жаданне ствараць музыку. Займаўся археалагіяй, палеаграфіяй, гісторыяй мастацтва, архітэктуры і філасофіі і доўгі час выбіраў той гістарычны накірунак, які найбольш падбаецца. Але як толькі зразумеў, наколькі музыка пранікае ў чалавека і наколькі яна дазваляе адчуць нейкі гістарычны перыяд, пачаў збіраць і рэстаўраваць інструменты. А потым і адкрыў для сябе зрабіў — што музыкі пераказань чалавека можна ў тысячу разоў хутчэй, чым аргументамі, гістарычнымі фактамі ці лагічнымі довадамі. Бо адгукіліся нават тыя, на каго я ніякім чынам гадамі не мог паўплываць у сэнсе патрыятызму, хто нічога не хацеш чужы пра Беларусь і яе гісторыю, а тут прасякаўся павагай і цікавасцю. Вось такая сіла эмацыйнага ўздзеяння, сіла мастацтва, якая аднаўляе памяць продкаў, памяць крыві, вяртае адчуванне Айчыны.

— Давайце ў гонар круглай даты згадаем, з чаго ўсё пачалося, якімі былі першыя крокі “Старога Ольсы”, што патхніла на стварэнне групы.

— На той час я выкладаў гісторыю філасофіі ў Полацкім універсітэце, і калі-нікالی мяне запрашалі ў розныя месяцы паказваць сваю калекцыю інструментаў, паіграць на іх. А яшчэ я супрацоўнічаў з клубам “Князьмі” і ездзіў з ім выступаш — на дудзе, акарыне, гуслях, ліры. Так я прыхаў у полацкі археалагічны летнік, якім кіраваў Марат Клімаў. І там увечары каля вогнішча са студэнтамі і навукоўцамі адзін момант мяне, можна сказаць, прабраў да касцей:

не далучыліся два музыканты, і ў верасні 1999-га года нас запрасілі выступіць на Свяце пісьменства ў Полашчу. Тады пад помнікам Скарыну мы ўпершыню зайгралі — нас паказалі па тэлебачанні, я даў інтэрв’ю. Але назвы ашчэ не было. А калі мы нарэшце сабраліся выступіць са сваім сольным канцэртам у маім родным Гомелі, трэба было нешта напісаць на афішы — і гэта ўжо лістапад. Я прыдуваў афішу ў выглядзе сівога старога са скурай павязкай на галаве. Так з’явілася слова “Стары”. А брат мой падказаў узяць нейкі беларускі гідро-

ж неверагодна. А пра Кітай гэта і не жарт, насамроч зараз ужо два месяцы вядуцца перамовы. І дзесяць гадоў таму кітайшы прапаноўвалі кантракт, але нам ён не спадабаўся. І зараз яны хочучь атрымаць нас ажно на два гады, з рэаліям наведваннем Беларусі. Але мы ставім умовы, што адзін выезд у Кітай з канцэртамі павінны быць не даўжэйшы за два месяцы. Бо за тры апошнія гады, калі “Стары Ольса” пастаянна гастраліраваў па Амерыцы, мы практычна згубілі сваю еўрапейскую публіку, сваё імя ў Еўропе, кантакты і кантракты, і цяпер даводзі-

размовы не падтрымліваем. Акрамя таго, што Радзіма вабіць, ёсць і такая рэч, што менавіта Беларусі, нашай гісторыі, нашым пролкам мы абавязаны існаваннем групы і тым рэпертуарам, які выконваем: мы проста перадачыкі творчасці мінулых стагоддзяў у нашы дні. Аднойчы бубнач Сяргей Тапчэўскі, параўнаўшы колькасць канцэртаў дома і за мяжой, сказаў, што ненармальна, калі тут толькі тры канцэрты на год. Сказаў, давайце іграць хоць добрачынная, давайце ледзь не самі будзем плашч за канцэрты — абы іграць у Беларусі,

такія амерыканскія памеры і аб’ёмы. Для Еўропы ж гэта нерэальна, каб фестываль ішоў палова года.

На такіх фэстах будуюцца цэлыя сярэднявечныя гарады і замкі, ладзіцца рыцарскія конныя турніры і многае іншае. Але чамусьці ў музычным плане там неразв’ітыя ні публіка, ні выканаўцы. У асноўным выконваецца фальклорная музыка, кшталту кантры — шатландская, нямецкая, ірландская. А медыявальнай традыцыі ў іх няма — музыкі, агульнай для ўсёй Еўропы, адарванай ад канкрэтнай дзяржавы ці нацыянальнасці, музыкі гарадской, якая закумулявала ў сабе ўсё на свеце — камерную, народную, ваярскую. І таму ў Амерыцы мы сутыкнуліся практычна з той жа сітуацыяй, якая была ў Беларусі 20 гадоў таму — усё глядзіць вялікім вачыма і пытаюцца “А што гэта такое? Нейкае дзіва”. Першыя тры гады працы пайшлі менавіта на тое, каб набываць прыхільнікаў. Паказчык таго, што мы рухамся паспяхова, — нас пачалі запрашаць ва ўніверсітэты. А ў ЗША для музыканта выступіць ва ўніверсітэце лічыцца вялікім гонарам, гэта адрозніваецца ад партфоліа.

— Хоць 20 гадоў таму ў нас практычна не існавала такой музычнай публікі, як медыяваль, у “Старога Ольсы” былі асобныя папярэднікі? Але ўсё роўна менавіта ваш гурт даў пачатак цэлай публіцы. Па першым часе з рэпертуарам пачынае, мабыць, нялітка, і ўсё пачыналася з фальклорных песень.

— Сапраўды, тады рэпертуар у асноўным склаўся з архаічнага фальклору, у якім ёсць рысы дахрысціянскай эпохі. Але збіралася паступова і еўрапейская музыка сярэднявечча, пра якую тады мы даведваліся ад розных праектаў кшталту Blackmore’s Night ці шведскіх выканаўцаў. Рабіў я і свае аўтарскія стылізацыі. У Беларусі ў “Старога Ольсы” былі, канешне, асобныя папярэднікі. Можна згадаць і Зміцера Сідарова з групы “Камелот” — медыяваль у стылі фэнтэзі, “Лішывыны” і “Guda” адражалі архаічны фальклор — што таксама адносіцца да медыявальнай музыкі. “Кантабіле” першы пачаў выконваць “Полашкі сшытак”, які для нас стаў невячэрнай крыніцай працы і натхнення. Але магу пагадзіцца, што менавіта “Стары Ольса” задаў моду і па яго следам пайшлі многія групы. Думам, што галоўная наша заслуга — прыцягненне ўвагі да старой музыкі. Мы вярнулі да ўжытка забытае, правалі вялікую адчуваўную працу — праз тэлебачанне, радыё і газеты — а не толькі праз канцэрты. Плённа папрацавалі і на ніве музыказнаўства. Канешне, і роллю ў развіцці патрыятызму і любові да гісторыі Айчыны мы таксама адыгралі. Але не хочацца казаць пра ўсё ў мінулым часе — творчая дзейнасць вельмі насычаная, і многае ў нас ішчэ толькі будзе.

“Стары Ольса”: паміж Амерыкай, Еўропай і Кітаем выбіраем Беларусь

Марат прапанаваў, каб я распавёў нейкую баладу, легенду з летапісу пад гуслі, і я пачаў перабіраць акорды і распяваў. А гэта ж вельмі даўняя традыцыя, вельмі архаічная форма — рэчытацыйнае, распаёнае апавяданне пад нейкі акампаўнучы інструмент. Дагэтуль памятаю тое адчуванне: у мяне дрыжыкі па руках пабеглі. Бо нешта адбылося — археалагі, хоць напачатку і паглядзілі на мае інструменты здзіўлена, слухалі зачаравана, а я прасякнуўся вобразам, знаёмым з рознай гістарычнай літаратуры, успрыняў сябе ў гэтай ролі — апавядальнікам пад гуслі, ажывіў гісторыю. І менавіта там у мяне ўзнікла ідэя з кім-небудзь разам паіграць.

— А калі адбыўся першы канцэрт пад назвай “Стары Ольса”? — Вось юбілейныя канцэрты ў Мінску, Гомелі, Брэсце і Гродне пройдуць у лістападзе. Дарэчы, не ўсе і вельмі, што такі стары Ольса, думаюць, што гэта нейкі чалавек.

— Пасля таго выпадку ў археалагічным летніку да мя-

нім, бо ўсе яны вельмі старажытныя, башкі. І я згадаў назву ракі на Магілёўшчыне Ольса. Атрымаўся “Стары Ольса”. Дарэчы, я і сам няк не магу прывызаіцца да дзіўнасці гэтай назвы (смей). Але потым запісаць першы альбом мне давялося практычна ў алзінноце, бо музыкі сышлі, ім гэта было нецікава. Увогуле, у першыя гады “Стары Ольса” практычна нідзе не выступаў. Хаця быў і першы склад, і друпі, але з сезоннымі музыкантамі. Усё ў гэтым праекце было так няпэўна!

— Вы, мабыць, і не ўяўлялі, што будзеце адзначаць 20-годдзе групы, пры гэтым вярнуўшыся на Радзіму пасля трохмесячных гастраліў па ЗША, і робячы выбар паміж Еўропай і Амерыкай. Можна пакараваць, што засталася толькі Кітай скарыць. Думалі тады пра 20 гадоў?

— І пра два гады не думаў! А калі б мне хто пра Амерыку сказаў, дык я паглядзеў бы як на вар’ята. А хто чакаў, што мы атрымаем Нацыянальную музычную прэмію? Таксама

ца ўсё аднаўляць. А найперш жа хочацца выступаць не тое, што ў Еўропе — у Беларусі! Ніколі не чакалі, што нам давядзецца выбіраць паміж ЗША, Кітаем і Еўропай, нерэальнае нешта! (смей)

Але перад усім самы важны чынік — Беларусь. Як нядаўна сказаў бармен у кавярні “Грай”, убачыўшы мяне: “Вось цяпер веру, што вы сапраўдныя патрыяты!” Я не зразумеў, а ён тлумачыць: маўляў, як так — тры гады пастаянна канцэрты па Амерыцы, а вы ўсё роўна ў Беларусь вярнуліся!

— Мабыць, такое меркаванне даволі распаўсюджанае — што ў роўне ролі “Стары Ольса” перадае ў ЗША.

— Скажу шчыра, такія размовы былі, але не з нашага боку — з боку амерыканскага прадзюсара. Таму што пералёты туды-сюды гэта дорага, асабліва з інструментамі. Нам прапаноўвалі і сем’і ў Амерыку перавезці, і жыць там настала, а на еўрапейскія і беларускія канцэрты лятаць з Амерыкі. Але мы падобныя

бо мы ж карыстаемся яе гістарычнай спадчынай. За гэта мы адчуваем удзячнасць і адказнасць.

— А як у ЗША з сярэднявечнай музыкой, чаму група “Стары Ольса” выклікала такую цікавасць? Зразумела, што на першым этапе атрымаў розгалас ваш вельмі паспяхова альбом каверы класічных твораў рок-музыкі — Medieval classic rock, але ж на тры гады і болей яго б не хапіла.

— Мы практычна не выконваем там творы з альбома рок-кавераў — іграем свой уласны рэпертуар. Апынулася так, што ў Амерыцы медыявальнай музыкі няма, два-тры гурты можна назваць на ўсю краіну. Хаця ў яе ёсць свая тагачасная гісторыя і гіганцкія сярэднявечныя фестывалі. Некалькі гадоў таму я думаў, што самы вялікі фестываль гэта Minnesota Renaissance Festival, дзе да 30-ці тысяч наведвальнікаў кожны дзень, — а цяпер гэта ён пайшоў, па выхадных. Але самы вялікі — гэта Нью-Ёркскі, дзе па 70 тысяч штодня. Вось

Таямніцы роду Рэйтанаў

Нашчадкі сарматаў

Жыхары беларускай сталіцы маюць дадатковую падставу для гонару: калі б на геаграфічнай мапе ВКЛ не было Менскага ваяводства, падзеі, аб якіх пойдзе гаворка, папросту б не здарыліся. Як вы думаеце, што агульнага паміж такімі вядомымі ў свеце асобамі, як Тадэвуш Рэйтан, Адам Міцкевіч, Анарэ дэ Бальзак, Аляксандр Пушкін, Генрык Жавускі? Агульны продка? Дзень нараджэння? Пол? Адказ вышэй.

Зрэшты, пра ўсё па парадку. У нашай рубрыцы прыйшоў час раскрыць некаторыя таямніцы яшчэ аднаго знамага шляхецкага роду — Рэйтанаў.

ПЯЦЬ ДЗЁН НАРАДЖЭННЯ

4 кастрычніка 1739 года ў цэнтры Менску віраваў натоўп святочна ўбраных спадарынь і апранутых у лепшыя кунтушы і жупаны вусатых спадароў. Вядома ж пры шаблях. Браў шлюб Дамінік Рэйтан, сябра трохкага ваяводы і вялікалітоўскага польнага гетмана Міхала-Казіміра Радзівіла “Рыбанькі”.

На той час Рэйтан, кар’ера якога толькі-толькі пачалася, менавіта даволі “цішпа” — наваградскі стражнік. Але меў ён і вайсковы чын — харужы гусарскай харугвы польнай булавы. Па-зней, калі Рыбанька пайшоў “на падвышэнне” — то-бок, зрабіўся віленскім ваяводам і вялікім гетманам літоўскім — змяніўся і статус яго пратэжэ. Дамінік Рэйтан стаў харужым самай прэстыжнай гусарскай харугвы ВКЛ — “Вялікай булавы”.

Паколькі Рэйтаны спрадвечу належалі да кола сімпатызантаў нявіскай галіны Радзівілаў, жонка Дамініка Тарэза — дачка менскага стольніка Лявона-Паўла Валадковіча і Канстанцыя з Цэханавецкіх — таксама была з гэтага самага моцнага ў ВКЛ магнатскага клана. Дарчыны, ейны дзядзька Феліцыян-Піліп Валадковіч стане іерархам уніяцкай царквы Рэчы Паспалітай і будзе вылучацца ня толькі сваёй неверагоднай фізічнай сілай, але і патрыятызмам. Зрэшты, гэта іншая гісторыя, нам жа час вярнуцца ў кастрычнік 1739 года.

Вось як зафіксаваў значную долю нас падзею святар ці яноны пісар у метрычнай кнізе катэдральнага касцёла Найсвяцейшай Панны Марыі: “Пасля пяцідзённага зашлюбнага, а менавіта першых (21), другіх (29), трэціх — чацвёртага кастрычніка найвяльбнага айцец Антоній Вайніловіч, рэктар менскага калегіума з Таварыства Езуітаў, падпісавуў сужэнства паміж найяснейшым вельможным панам Дамінікам Рэйтанам, стражнікам Наваградскага ваяводства, і найяснейшай паннай Тарэзаі Валадковічнай, стольніцкай Менскага ваяводства”.

Дарчыны, ксёндз Антон Вайніловіч — зводны брат Дамініка Рэйтана. Іх маці Ганна Людвіка з Рас-

удоўскіх замужам была аж тры разы.

Пасля шлюбу маладыя адрываліся ў родавы маёнтак Рэйтанаў — Грушаўку. І, праз год, недзе блізу дня святага Тадэвуша-Юды (28 кастрычніка), у іх нарадзіўся першынец. Хлопчык быў хваравіты і двойчы знаходзіўся на мяжы жыцця і смерці, аб чым занепакоены тата пісаў сваёму сябру і патрону Міхаілу Радзівілу, просячы, як у дасведчанага бацькі, карысных парадаў, чым лекаваць сына. Лекі, выпісаным прыворным радзівілаўскім лекарам Янам Малерам, аказалі цудадорнае ўздзеянне. Тадэвуш напавіўся, і 20 ліпеня 1742 года (як можна меркаваць з метрычнага запісу) адбылося дапаўненне хросту святым алеем.

Дарчыны, у розных крыніцах можна сустрэць мінімум пяць дат нараджэння Тадэвуша Рэйтана — 1741, 1742, 1746, 1752 і 1757. Як мы бачым, разліч паміж крайнімі — 16 гадоў. Калі дата 20 жніўня 1742 тлумачыцца проста — сакратар Тадэвуша Касцюшкі ў часы паўстання, а пазней пісьменнік Юльян Урсын Нямцэвіч прывёў яе ў першым жыццямі Рэйтана — то адкуль узліся астатнія, цяжка даўмецца. Хаба што, з лікам “1746” больш-менш зразумела — Тадэвуш Рэйтан мусіў памерці ва “ўзросце Хрыста” (33 гады). Такую дату змясцілі на копіі помніка ў Кракаве, працягваючы лінію стварэння міфалогіі.

Хто ж прысутнічаў падчас хросту? Лявон і Канстанцыя Валадковічы — дзед і бабка Тадэвуша. Станіслаў Валадковіч — верагодна, стрыечны брат Лявона. Марыяна Вайніловіч — магчыма, будучая жонка Яна з Яксаў Быкоўскага. Але самы цікавы персанаж — прадстаўнік апазіцыйнага Радзівілаўскага лагера Марцін Ратамскі. Фігура добра вядомага беларускім гісторыкам дзякуючы сваёйму палітычнаму актывізму на аршанскіх абшарх. Родная сястра Ратамскага Тэклэ пайшла замуж за Людвіка Касцюшкі і неўзабаве нарадзіла героя адрозу некалькіх краін. Але больш цікава тое, што бацькамі Марціна і Тэклэ былі аршанскі стольнік Станіслаў Ратамскі і Эмерцыяна (Марыяна) з Валад-

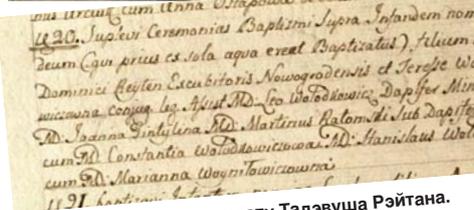
Тадэвуш Рэйтан едзе на сойм 1773 года. Мастак — Аляксей Родзін.

Партрэт работы Уладыслава Барвіцкага.

Менск, Высокі рынак. Малюнак Напалеона Орды.

Метрыка дапаўнення хросту Тадэвуша Рэйтана.

ковічаў, родная сястра Лявона-Паўла Валадковіча. Такім чынам, Тадэвуш Рэйтан і Тадэвуш Касцюшка — браты. Хоць і ня родныя.

Словам, сёлета ў кастрычніку мы маем дзве цудоўныя нагоды ўзгадаць імя нашага нацыянальнага героя Тадэвуша Рэйтана. Настуны ж год увогуле юбілейны — 280 гадоў з дня нараджэння выбітнага сына Беларусі! І з гэтай нагоды хацелася б звярнуцца да дзеячў культуры, гісторыкаў, уладных структур, каб 2020-ты стаў годам канчатковага вяртання імя Рэйтана на Радзіму. І сімвалічна, што менавіта ў юбілейны год у родавым маёнтку Рэйтанаў распачнуцца аднаўленчыя працы — пра гэта нядаўна было абвешчана на прадстаўніцкай Ляхавіцкага райвыканкама.

А пакуль што мне б хацелася спыніцца на апошнім міфе з жыцця Рэйтана, раз’яўчэнне якога мае прыкладны характар — ён нібы кідае цень на знакавую постаць. Менавіта праз яго ў свой час у Ляхавічах не з’явілася вуліцы Рэйтана.

МІФ САМАГУБСТВА

Якую б публікацыю, прысвечаную Тадэвушу Рэйтану, вы б не ўзялі, заварышацца яна амаль аднолькава — “скончыў жыццё

самагубствам”. Вар’іруюцца толькі спосабы сыходу з жыцця няшчаснага Тадэвуша. Я знайшоў пяць такіх варыянтаў — шкло, пісталет, скачок з даўба... Прычым, кожны з аўтараў, у тым ліку і з XX стагоддзя, апісаў гэта так, быццам бы стаўў публік і сам “падаваў патроны”.

Але тры куды больш аўтарытэтных крыніцы — жыццямі Рэйтана аўтарства Нямцэвіча і Генрыка Жавускага, а таксама ліст пляменніцы героя Саламеі Рэйтан да вядомага пісьменніка з Пружаншчыны Язэпа Крашэўскага — вядуць да адной высновы: смерць Рэйтана была вынікам няшчаснага выпадку ці трагічнага збегам абставінаў. І памёр ён як узорны хрысціянін, паспяваючы і трымаючы ксяндза за руку да апошняй хвіліны. Таму і быў пахаваны, як напісаў Нямцэвіч, у Ляхавіцкім касцёле.

Дарчыны, падаецца, што сам час усё расставіў па сваіх месцах. Імя Рэйтана прайшло праз усе выпрабаванні, засталася ў гісторыі і з кожным годам у Беларусі становіцца ўсё папулярней. У той час, як многія “кан’юктурныя героі” аказаліся забытымі назаўсёды, або пасля адкрыцця іх сапраўдных учынкаў былі зарадзеныя сучаснікамі ў “чорныя спісы”.

З ВЯЛІКАКНЯСКІХ ЗЕМЛЯЎ

Думаю, вартыя карэкцыі таксама і міфы адносна “польскасці” і “прускасці” героя. Хоць Якуб фон Рэйтан — першы з вядомых на сёння продкаў Тадэвуша — і праявіў сабе ў 1467 годзе як прыхільнік Тэўтонскага ордэна, але ягонае паходжанне (немец, швед, прус, славянін) дакладна не высветлена. Тыя фаміліі, з якімі да 1620-х парадніліся Рэйтаны — гэта і выхадцы са славянскіх земляў Нямеччыны, і анямечаныя прусы.

З моманту ж, калі прапрадзед Тадэвуша Ян Фрыдрых Рэйтан, сваім нявіскай Радзівілаў, у 1620-х гадах перабраўся ў ВКЛ, Рэйтаны бралі шлоб з прадстаўніцтва мясцовых шляхецкіх родаў — а не прывозілі сабе жонак з Варшавы ці Кракава. Гэта было важна, каб хутчэй акліматызавацца на новым месцы і займець падтрымку з боку тутэйшых кляндз. Пра якую “прускасць” тут можна казаць?

Што да “польскасці”, то і тут нескладана расставіць належныя акцэнты. Вялікае Княства Літоўскае, ад часоў Люблінскай уніі (1569) звязана канфедэрацыйнымі сувязямі з Каронай Польскай, ніколі не забывалася на той “люблінскі патт”, у выніку якога ад ВКЛ на карысць Польшчы былі адарваны Падляшша, Валынь, Падолле... Сведчаннем таму — актыўнае супрацьстаянне далейшым спробам паякаў інкарпараваць ВКЛ у склад Польшчы. Тут і Статут 1588, і зрывы соймаў, каб не даць паякам навязчыць невыгодныя ўмовы, і нават разрыв уніі ў 1655 годзе ды спроба заключыць новую — са Швецыяй.

Тры мужныя патрыёты — Тадэвуш Рэйтан, Самуэль Корсак і Станіслаў Багушэвіч-Мінькоўскі — прадстаўлялі на Варшаўскім сойме

Наваградскае і Менскае ваяводства ВКЛ, з якіх і паходзілі. У той час з 87 паслоў з Польшчы такіх адважных не знайшлося.

Супраціў Рэйтана пачаўся з таго, што ён выступіў у абарону гонару і права ВКЛ. Сто гадоў пасля Люблінскай уніі нашы продкі дабіваліся права правядзення кожнага трэцяга сойму на тэрыторыі ВКЛ. Гэта было важна і для падвышэння прэстыжу, дэманстрацыі аўтаноміі, і з фінансавага боку, бо прыцягвала, а не “вымывала” грошы. Але паякі гэтаму ўпарта супраціўляліся аж да 1673 года, разглядаючы ВКЛ, як сваю “губерню”.

І вось, у 1773 годзе чарга прымаць сойм перайшла каралеўскай Гародні. І маршалкам сойму, чыя ўлада на час яго правядзення становілася ці не большай, чым меў кароль, мусіў стаць ліцвін, якога адкрыта абралі б прысутныя на сойме паслы з ВКЛ. Але сойм прызначыў у Варшаве, а маршалкам кулуарна, у Санкт-Пецярбургу, прызначыў вядомага праціўсвіта Адама Панынскага, які меў польскае паходжанне.

Менавіта з супраціўу чарговым гвалту над ВКЛ з боку паякаў і распачалася барацьба Рэйтана і яшчэ 16 паслоў. Амаль усе яны былі з беларускіх земляў ВКЛ. Супраціўляўся ім польская большасць — 76 (387) паслоў.

І менавіта таму, што з такой вялікай колькасцю паякаў не знайшлося хаця б аднаго, роўнага мужнасцю Рэйтану, з цягам часу Рэйтана пачалі падаваць як “як польскага патрыёта”, які “жыццё за Польшчу”. Забываючыся на рэальныя факты.

Култ памяці Рэйтана, між іншым, быў запачаткаваны ў XVIII, а развіты ў XIX стагоддзі, таксама нашымі землякамі — віцьбічамі, менчукамі, гарадзкімі, наваградцамі... Сярод іх — паслы на Вялікі сойм, літаратары і мастакі Францішак Князінні, Юльян Нямцэвіч, Генрык Равускі, Адам Міцкевіч, Людвік Горват, Францішак Смулевіч. Палхапілі яго і нашы суседзі, перакручваючы гісторыю на свой капыт.

ПРАЛОГ ДА ДРУГОЙ ЧАСТКІ

Паколькі Тадэвуш Рэйтан так і не ажаніўся, бо пасля смерці бацькоў ён вымушаны быў падыймаць на ногі шматлікіх братоў і сячцёр, род Рэйтанаў ледзь не перапыніўся. І толькі дзякуючы ўдалым шлюбам брата і сястры Тадэвуша — Міхала (нарадзіўся ў 1743 годзе) з Ганаратай з Багдановічаў, і Марыяны (нарадзілася ў 1751 годзе) з Яўхімам Рудноўскім, гісторыя, якую я вам распавядаю, будзе мець працяг.

Зміцер ЮРКЕВІЧ, гісторык, архівіст

Працяг — у наступных нумарах “К”.

Эдзі Рознэр з сям'ёй.
1940-я гады.

(Заканчэнне.
Пачатак у №№ 40 — 41.)

Гомель — першы буйны беларускі горад, які быў вызвалены ад фашыстаў. Там дае канцэрт Дзяржаўны джаз-аркестр БССР. У зале — камандуючы 1-м Беларускам фронтам Канстанцін Ракасоўскі. Яго рэакцыя знешне аб'явавае. Ад'ютант тлумачыць музыкантам: ваеначальнік вельмі хворы. Аднак пасля канцэрта Ракасоўскі заходзіць за кулісы. З Рознэрам ён гутарыць па-польску. І вынік той сустрэчы: па хадайніцтве Ракасоўскага ў 1944-м годзе Рознэру прысвойваюць званне Заслужанага артыста БССР. Ён быў першым і потым яшчэ доўгія гады адзіным у СССР эстраднікам, які насіў такое званне!

Пазней вакалістка аркестра Ірына Бржэўская ўспамінала:

— Ён вучыў мяне, маладзюткую, як выходзіць на сцэну, як кланяцца. Сам меў аглушальны поспех: “заходнік” у воблаку духмянай парфумы, гэтыя вусікі! А якія кашчымі, абутак! Дзяўчаты ажно шалелі ад захаплення! Пазней, калі стаў лысець, замазвалі яму плех паленым коркам.

Аркестранты па некалькіх сэнсаў запар глядзяць амерыканскі фільм “Серанада Сонечнай даліны” і ў паўцэнтры залы запісваюць аркестраўку.

Студэнты-кансерваторы, якія ў вольны ад заняткаў час цягнуліся да такой музыкі, слухалі на патэфонне трампліты рознараўскага аркестра.

— Мы лічылі такты ў п’есе “1001 такт у рытме джаза”, — згадваў трубаач Уладзімір Забрэдзін. — І ўсе імкнуліся быць падобнымі да Рознэра: падгольвалі вусікі і трубу трымаі так, як ён — паклаўшы сярэдні палец левай рукі паверх раструба.

Урэшце, вызвалены Мінск. Першы канцэрт у цудам ашалелым Опэрным тэатры. Пасля выканання песенкі Гарыса на словы Лабкоўскага “Парень-паренёк” — шлягер пра савецкага байца! — Панамарэнка забараняе ўжываць прывічана збеглага кампазітара. Адгэтуль яго творы становяцца музыкай Рознэра.

Масква, Дом гуказапісу. Аркестр фіксуе там сваю праграму для плыткі. Але мастацкі савет студыі запісы не прымае: усе спяваюць з акцэнтам. Рознэр і Рубінчык адстаялі адно інструментальныя п’есы і жартоўныя песенкі: “Парень-паренёк” у выкананні Паўла Гофмана, “Каўбойская” і “Мандаліна, гітара і бас” у выкананні трыаў

складзе П. Гофмана, Л. Маркавіча, Ю. Цэйтліна. Але не прасуцілі ні адной лірычнай! Музыканты абураныя...

У калідоры ДЗГ Рубінчык пазнаёміўся з невысокім чалавекам у ваеннай форме, у адцаі яму паскардзіўся. Той — саліст Анамбля песні і танца Савецкай Арміі тэнэр Георгій Вінаградаў. Ён згадзіўся паглядзець ноты, яго звялі з Рознэрам.

Акураг у той дзень, на які прызначаны новы запіс, па Садовым калыцы вядуць доўгія калоны палонных немцаў. Услед паліваальныя машыны “змываюць” іх сляды з асфальту.

Рознэраўці высыпалі са студыі, бачаць калону — і, пэўна ж, узгадва-

ходзіць — зала не ў сабе! Гэта рэжысура. Асаблівае дараванне. Ён цянуў і любіў расійскую публіку, ведаў Маскву, ды і ўсю Расію.

Для Масквы падрыхтаваная святучная праграма “Вось мы і святкуем!” Квітка распрададзеныя, у газетных кіёсках рэкламныя буклеты і фота Рознэра.

— Пра тое, што ён хоча эміграваць, Рознэр казаў часта, — успамінуў Уладзімір Забрэдзін. — Аднойчы на рэпетыцыі найпрост заявіў, што ад’язджае. Мы, музыканты, папстудзілі да яго, сталі распытваць: “Эдзі Ігнатавіч, а што з аркестрам? Што з намі ўсімі будзе?” А калектыў быў пад 60 чалавек! “Не ведаю. Не ведаю”, — сказаў ён нібы адмахнуў-

Наіўны Эдзі Ігнатавіч: там ужо ўсталёўваецца такі самы, як у СССР, камуністычны рэжым.

Хабар нейкаму хіравану — і яны з савецкімі пашпартамі ўжо ў цягніку, побач з законнымі эмігрантамі. Арышт.

Той жа ноччу дырэктар аркестра адзвояць на Лубянку.

— Мы з мамі і музыканты аркестра ў гатэлі “Масква” чакалі бацьку суткі ў неверагодным напружанні, — згадваў Валерый Рубінчык. — Урэшце, алпусцілі. Што там з ім альбылося, ведаю з яго слоў. Дазнанне вёў сам усёмагутны міністр дзяржбеспэкі Абакумаў. Пытанне ставілася жорстка: ці ведаў дырэктар аб намеры Рознэра збегчы з

аркестрах краіны: рэпутацыя “рознэраўца” гарантавала годнае месца.

Павал Гофман дачакаўся вызвалення маэстра ў 1953-м, увайшоў у склад яго Маскоўскага аркестра, а пасля расфарміравання калектыву і эміграцыі Рознэра выступаву ў шырку ў клоўніскім дэўце са Скалавым: спяваў куплеты, жартаваў, падшываючы сабе на мандаліне і скрыпачцы. Падчас яго выступлення ў Мінску нам было што ўзгадваць.

Леа Маркавіч таксама дачакаўся вызвалення Рознэра, і таксама ўвайшоў у склад яго джаз-аркестра Масфільмарніі: спяваў, як некалі, з Гофманам і Цэйтліным даўня шлягеры. Па ўзросце пайшоў на пенсію, з пані Ірэнай ціха дажываў у Маскве.

Партытура лёсу “колосАль”нага Эдзі

Да 80-годдзя джаза ў Беларусі

Рознэр і трыа выконваюць “Каўбойскую” на сцэне “Эрмітаж”. 1956 год.

Кінарэжысёр Валерый Рубінчык, пісьменніца Марыя Бершачкая, Уладзімір Арлоў, удава Леа Маркавіча пані Ірэна. 2008 год.

нош сваякоў, якія загінулі ад нелюдзяў у варшаўскім гета...

Вярнуліся ў студыю. Вінаградаў, паглядзеўшы ў ноты, кажа: “Давайце, я гатовы”.

Запісалі тады ўсё адразу, на адзін мікрафон. Інструменталісты, каб не рыпеш, выходзілі да яго на свае сола без абутку, у адных шкарпэтках.

Праслухоўваюць запісанае: “Зацем смеяться”, “Меріло”, “Влюблённый коногон”, “На полянке” ў выкананні Вінаградава. Яму дзкуюць. Ён сіцільна развітваецца. Больш з гэтым аркестрам тэнэр ніколі не спяваў.

Запісы мастацкі савет прыняў, попыт на тую плытку быў нечуваным! Мой бацька дзівам яе дастаў — і я ў дзяцінстве заслухоўваўся сапраўдным джазам.

Дзень Перамогі Дзяржаўны джаз-аркестр БССР сустраў у Баку. Канцэрт давалі проста перад шпіталам: “нехазячынны” параненыя слухалі музыку праз адчыненыя вокны. Затым — трыумфальная гастролі з аншлагамі па ўсім СССР. Пра іх мне распавядаў сын дырэктара аркестра — мой сябра, кінарэжысёр Валерый Рубінчык:

— Тата ставіўся да Эдзі Ігнатавіча з вялікай пвагай — як да вялікага талента. Памятаю, яны гадзінамі абмяркоўвалі ліхімі галасамі свае справы. Бацька здзіўляўся таму, як хутка стоптваліся канцэртныя белья тудфі Эдзі Рознэра: лідэр аркестра несупынна шукаў тое месца на сцэне, дзе ён дакладна адчуваў дыханне залы. Аркестр ужо іграў, сола трубы з-за куліс, затым ізноў аркестр. Зала: “Чуецца? Злаццця, гэта Рознэр!” Зала ўжо віброе. Ён вы-

ся. Але ў той раз у яго нешта сарвала, нікуды не паехаў, і пэўны час пра ад’езд больш не згадваў.

І тут раптам... Артыкул у “Известиях”: “Пошлость на эстраде”, “Дешёвый кабацкий трубаач”, “Безыдейная развлекательность”...

Перапынілі гастролі.

Тады расфарміравалі ўсе джазавыя аркестры краіны акрамя ўлічэскага.

Катэгарычная забарона выконваць “саюзніцкі рэпертуар” — амерыканскую музыку. А які ж джаз без яе?! Забароненыя саксафоны, ударныя інструменты, акордыоны, нават баяны блага колеру...

— Пачалася кампанія барацьбы з “касапалітызмам”, а значыцца, перш за ўсё, з джазам — расправёў мне былі “рознэравец”, тэнарыст і канцэртмайстар групы саксафонаў Ілья Алчэў. — Зразумела: Сталін любіў “Суліко”, Хрушчоў “Рушнікі”... Усе джаз-аркестры разганалі. Выкруціўся адзін Уцёсаў, які закрэсліў слова “джаз”, а напісаў на афішы “Тэатрылізаванае прадстаўленне з эстрадным аркестрам”. А Рознэру такая маскіроўка была “не да твару”, ды і нікога б ён не палмануў: іграў і быў чысты джаз. Гэта і вырашыла няшчасны лёс нашага аркестра.

Глыбокая восен 1946-га, трое Рознэраў, як быццам бы, на адпачынку па пуцёўках у Сочи, аркестр гастралое з яго імем, аднак без яго.

Але насамрэч сям’я не ў Сочи — гэта “падманка”, шырма. Рознэры ў Львове: спрабуюць нелегальна збегчы ў Польшчу...

краіны? Бацька — акрамя таго, што бліжэйшы папгелчнік Эдзі Ігнатавіча — быў яшчэ і адзіным у вялікім калектыве членам камуністычнай партыі. Бацьку неяк удалося пераканаць Абакумава, што ніхто ў аркестры нічога пра спробу Рознэра збегчы не ведаў. І паступова тэмы і сам тон допыту змяніліся. Абакумаў пачаў цікавіцца: як праходзіць рэпетыцыі, хто шые музыкантам такія элегантныя строі, кулы аркестр мае намер ехаць на гастролі? А пад раніцу запытаў: “Вы, пэўна, нічога не елі?” І бацьку прынеслі гарбуц і бутэрброды. Допыт завяршыўся мілым сныданкам — і тата вярнуўся ў гатэль... А што з Рознэрам, ніхто не ведаў. Яго, казалі, бачылі ў Львове. А праз тыдзень гастролі. Дзе ж ён?

Урэшце, дазналіся пра лёс разліны лідара: Рут далі пняў гадоў сылкі ў сцяпны Какчэгаў, дачку Эрыку забрала ў Маскву знаёмая, а самому Эдзі прысудзілі дзесяць гадоў лагера па 58-м артыкуле — “за зраду радзіме”.

Аркестр пад кіраўніцтвам Бяльзачкага яшчэ нейкі кароткі час працягваў гастраліваць, прычым, на афішы для прылягальнасці — як вабік-напамін пра былою славу — дапісвалі “бывш. Рознер”.

На тым існаванне і гісторыю Дзяржаўнага джаз-аркестра БССР пад кіраўніцтвам і пры ўдзеле Заслужанага артыста БССР Эдзі Рознэра можна лічыць скончанай.

Тэма закрытая.

Той-сёй з музыкантаў з’ехаў у Польшчу. Большасць — як, напрыклад, тэнэр-саксафаніст Канстыян Цараговіч — уладкавалася іграць у рэстаранах ці ў іншых

Юрый Давідавіч Бяльзачкі асеў у Мінску, узначаліў сімфалжыз Дзяржтэатральнэ БССР, запісаў з ім “Рапсодыю ў стылі блюз” Гершвіна са сваім сола на раўлі, пісаў музыку для карцін “Беларусьфільма”.

Сам Рознэр у Магданскім лагэры ГУЛАГа сабраў аркестр эжаў. Ацэньваючы восем гадоў, паспрабаваў у 1953-м узнавіць джаз у Мінску, але не знайшоў тут падтрымкі, таму сабраў калектыў у Маскве. Я слухаў яго неаднаразова.

Але былой славы Рознэр ужо не дасягаў: падарало пакаленне маладых джазменаў, з’явілася шмат прасокапрафесійных джаз-аркестраў. Няўдалай аказалася і спроба Рознэра сабраць вялікі аркестр у Гомельскай філармоніі. Пасля гэтага эміграваў у Берлін.

Але гэта ўжо быў не горад яго маладосці, і яны не пазналі адзін аднаго. Там у 1976-м нікому не патрэбны састаралы “бацька беларускага джаза” Эдзі Рознэр і скончыў свой век — па сутнасці, у поўным забіцці.

Гісторыя джаза ў Беларусі, якая пачалася 80 гадоў таму, перарвалася ў 1946-м, але хутка, літаральна праз некалькі гадоў, працягнулася — са з’яўленнем у нашым шырку выдатнага бонда, які прыбыў з Шанхаю. Ім кіраваў Барыс Райскі.

Затым за пульта гэтага славаціта аркестра стаў малады Міхаіл Фінберг. А з 1987-га пад яго кіраўніцтвам існуе “АБ” — Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр Беларусі. І вось ужо тры дзесяцігоддзі маэстра напачатку кожнай зымы робіць свята аматарама джаза.

Уладзімір АРЛОЎ,
кінарэжысёр

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

■ Экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."; "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Рэспублікі Беларусь XIX — пач. XXI стст."; "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."; "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.". Выставы:

■ Міжнародны выставачны праект "Надзя. Да 115-годдзя з дня нараджэння Надзеі Хадасевіч" — з 24 кастрычніка да 24 лістапада.
■ Выстава жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Аляксандра Кішчанкі (1933 — 1997) "Касмічны пілігрым" — да 20 кастрычніка.
■ Выстава твораў Мікалая Мішчанкі "Шляхам творчасці" — да 27 кастрычніка.
■ Выстава "Аман: жамчужна Усходу. Рамесная спадчына" з калекцыі Нацыянальнага музея Султаната Аман — да 19 студзеня 2020 года.

■ Выстава "Прашу прыняць у дар..." (дары і бескарыслівыя перадачы музею. 1999 — 2019).

■ Выстава "Прашу прыняць у дар..." (дары і бескарыслівыя перадачы музею. 1999 — 2019).

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 3. Тэл.: 327 88 78.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенціны Ваньковіча".
■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".
■ Выстава работ графіка Дамітрыя Шапавалава "Нарысы з мінулага" — да 8 лістапада.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Старткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтве паясоў альбо саломаліценні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22.
■ Экспазіцыі:
■ Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наве-

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:
магазіны "Белсаюздрук" кіёскі "Белсаюздрук"
Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
Праспект Незалежнасці, 44.
Вуліца Валадарскага, 16.

даць музей і яго шэсць філіялаў, набышы ўсяго адзін білет у любым з іх.
■ Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка VKL3D.
■ Акцыя "Вольнае піяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

■ Выставы:
■ Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
■ Выстава "Ад рымскага дзнарня да беларускага рубля".
■ Выстава "Даўніна і навізна. Рукава ювелірнае мастацтва XVIII стагоддзя" — да 6 лістапада.
■ Выстава "Маісей Напельбаум. Партрэт эпохі" (да 150-годдзя выдатнага фотамайстра родам з Мінска) — да 23 кастрычніка.
■ Фотавыстава Альфрэда Мікуса "Беларускі прыгажуні" — да 20 кастрычніка.
■ Выстава твораў Алы Губарэвіч "Ніч знікаючых успамінаў" — да 24 кастрычніка.
■ Выстава "Вольныя з вольніцы, роўныя з роўнымі" (да 450-годдзя падпісання Люблінскай уніі) — з 23 кастрычніка да 13 лістапада.

■ Выстава "Вольныя з вольніцы, роўныя з роўнымі" (да 450-годдзя падпісання Люблінскай уніі) — з 23 кастрычніка да 13 лістапада.

Філіялы музея ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.
■ Абноўленая экспазіцыя "Гісторыя сацыял-дэмакратычнага руху канца XIX — пачатку XX стст."
■ Інтэрактыўная выстава "Гульні розуму" — да 1 снежня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 11.
■ Пастаянная экспазіцыя "Сучасная гісторыя Рэспублікі Беларусь: 1991 — 2017 гг.". ■ Выстава "Беларускі рубель. Гісторыя ў чвэрць стагоддзя" — да 21 снежня.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 06 33.
■ Экспазіцыі:
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкі віды жывёл".
■ Атракцыён "Стужачны лабірынт".
■ Атракцыён "Лазерны квэст".

■ ст.м. "Наміга", вул. М. Багдановіча.
■ Паспект Пераможаў, 5. Вуліца Рабкораўская, 17. Паспект Незалежнасці, 68, В. Вуліца Лабанка, 2.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях"; "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX ст."; "Тэатральная культура Беларусі XX ст.". ■ Выстава "Нам засталася спадчына..." — да 22 кастрычніка.
■ Выстава "Сімвалы Беларусі ў мадэлях" (касцоўны аўтарства Ніны Кавальчук (Масква) — да 10 лістапада.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.
■ Пастаянная экспазіцыя. Майстар-класы:
■ Музейныя заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5+.
■ Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.
■ Выстава "Футбол — гульня мільёнаў!" — да 24 лістапада.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Свардалова, 4. Тэл.: 327 10 75.
■ Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя беларускага кінематографа".
■ Выстава джаржарыўна-прыкладнага мастацтва "Модны вернісаж" — да 27 кастрычніка.

БЕЛАРУСКА ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Часовая фотадакументальная экспазіцыя "1939. Пачатак Другой сусветнай вайны".

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПЕВНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.
Палацавы ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выставачны праект

"Час гарбаты" з фондаў музея — да 20 студзеня 2020-га.
■ Выстава "Дзівы антычных цывілізацый" — да 15 студзеня 2020-га.
■ Гістарычны квэст "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках. Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейсіка, 1.
■ Выстава работ Міхаіла Карпука "Беларускі культурны ландшафт" — да 12 лістапада. Ратуша:
г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захаляніка". Па папярэдніх заяўках.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях час стагоддзі".
■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гасці да Пяне Каханку".
■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".
■ Тэматычная экскурсія з элементамі квэста для дзвюх "Інтрыгі Купідона".
■ Музейныя камунікацыйныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".
■ Квэст "Белы слон".
■ Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
■ Правадзненне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вясельля.
■ Музейная фотопляцоўка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.
■ Экспазіцыі:
■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
■ Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.
■ Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
■ Тэатралізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
■ Музейныя майстар-класы і заняткі.
■ Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
■ Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".

■ Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Таямніцы дома Песняра".
Акцыі:
■ "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі).
■ Віншаванне ад музея, фотасесія "У дзень вясельля — у музей"

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ
г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.
■ Пастаянная экспазіцыя "Шлях" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчыкі і лётчык", галаграфічным тэатрам.
■ Інтэрактыўны музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі".
■ Выстава "Душой я вольны чалавек" (да 110-годдзя прыезду Янкі Купалы ў Санкт-Пецярбург) — з 21 кастрычніка да 5 снежня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Філіялы Музея гісторыі горада Мінска
ГАРДАСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
■ Адноўленая экспазіцыя "Адкрыццё жывапісу" (візуальная рэтраспектыва творчасці народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва).
■ Выставачны праект з цыкла "Асабістыя гісторыі" "Мінская прапіска. Частка 1. Happy New Minsk" — да 29 снежня.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.
■ Экспазіцыі:
■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прывесчана Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхалу Савіцкаму.
■ "Мінск губернскай. Шляхечкі побыт".
■ Выстава жывапісу Аніты Мелдере (Латвійская Рэспубліка) "Летнія апавяданні" — да 17 лістапада.
■ Выстава "Арт-выпуск" — да 3 лістапада.
■ Выстава "Арт-упакоўка" — да 27 кастрычніка.
■ Выстава "Даміска штучкі" — да 20 студзеня 2020-га.

МІНСКА ГАРДАСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.
Выставачныя праекты:
■ "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".
■ "Мінск сярод сяброў. Гарды-лабраціны сталіцы Беларусі".
■ "Археалагічны артэфакты ў XII — XIX стст."
■ Выстава "Вобразы Мінска" — да 3 лістапада.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКА КОННАЯ ЧЫГУНКА"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.
■ Экспазіцыя складаецца

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ Ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"
звартацца па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.
■ "Сані • вазок; каліска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
■ Віртуальная гульня "Карэтны майстар".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выставачны праект "Беларускі брыльянт у кароне паладзіўных абразоў праваслаўя" — да 27 кастрычніка.

ФЛГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.
■ Экспазіцыя:
■ "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ М'СТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.
■ Выстава твораў народнага майстра Вольгі Palunisy "Мая адкрытая выцінанка" — да 10 лістапада.

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАЧНЫ МУЗЕЙ

г. Навагрудка, вул. Гродзенская, 2. Тэл.: (8-01597) 2 14 70.
■ Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны".
г. Навагрудка, вул. Мінская, 64-66.
■ Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА У НАВАГРУДКУ

г. Навагрудка, вул. Леніна, 1. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).
■ Пастаянная экспазіцыя:
■ "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
■ Пастаянныя выставы: "Свято кухні Міцкевічаў", "Малючкі сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і нагоды".

ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТАТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.
■ Выстава "Феерыя творчасці" — да 20 кастрычніка.
■ Выстава літоўскага фотамастака Альгімантаса Александравічуса "Тварныя племні" — да 20 кастрычніка.

ТЭАТРЫ
НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.
■ 19 — "Ор і Ора" (хараграфічная прытча аб каханні ў 2-х дзёнах) М.Крылова. Дырыжор — Іван Касцяцян.
■ 19 — Вечар старадаўняга рамансу. Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 19.30.
■ 20 — "Шэдэўры еўрапейскай музыкі. Свэн Хельбінг". Дырыжор — Вільгельм Кайтэль. Пачатак а 18-й.
■ 22 — "Царская нявеста" (опера ў 2-х дзёнах) М.Рымскага-Корсакава. Дырыжор — Мікалай Калядка.
■ 23 — "Шалпанія" (на музыку з твораў Ф.Шапана); "Шэсць танцаў" В.А.Моцарта; "Балеро" М.Павеля (балеты ў адной дзёні).
■ 24 — "Вяселле Фігаро" (опера ў 4-х дзёнах) В.А.Моцарта. Дырыжор — Алег Лясун.

■ 24 — Канцэрт Ганны Інтэрэбка і Юсіфа Зйвазава. Дырыжор — Фуад Ібрагімаў.
■ 26 — "Тоска" (опера ў 3-х дзёнах) Дж.Пуччыні. Дырыжор — Андрэй Галануў.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 154 04 44.
■ 19 — "Залатое сэрцайка" (інтэрактыўная казка для дзяцей і дарослых) С. Науменка. Пачатак аб 11-й і а 14-й.
■ 19 — "А ці будзе заўтра" ("7 дзён без антракту") Д.Багаслаўскага.
■ 20 — "Гендарныя выкрунтасы" (фантастычная камедыя вар'яцкіх становішчаў) А.Курэйчыка. Прэм'ера.
■ 22 — "Палыванне на сябе" (не камедыя) А.Вампілава.
■ 23 — "Партрэт" (трагіфарс паводле апавесці М.Гоголя).

■ 24 — "Чарнобыльская малітва" (сумесны франка-беларускі праект) С.Алексіевіч.
■ 25 — "Ліфт" (хроніка аднаго злычства) Ю.Чарняўскай.
Гастролі Дзяржаўнага маладзёжнага драматычнага тэатра "3 вуліцы Руж" (Кішыніў, Малдова)
■ 26 — "НеЖжик" (музычная казка) А.Багачовай. Пачатак а 12-й.
■ 26 — "Кветкі для Элджэрнона" (драма) Д.Кіза.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛЬКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
■ 19 — "Казкі пра казку" (паводле твораў беларускай мастакі Ганны Сілівончык). Прэм'ера.
■ 20 — "Сунічкі для Вяліканачкі" (кранальная гісторыя на адну дзёну) М.Шувалава.
■ 26 — "Вясёлы Дарафей" (інтэрактыўная казка). Пачатак спектакляў аб 11-й.